

Цар, сповнений величі

Добра звістка про Ісуса, Месію.

Hans-Jörg Ronsdorf

Цар, сповнений величі

Добра звістка про Ісуса, Месію.

Hans-Jörg Ronsdorf

2-ге доповнене видання, серпень 2022 р. (німецьке видання)

Ілюстрації: Friederike Zeschky

Текст: Hans-Jörg Ronsdorf — усі права застережено

Albis 6½, 87477 Sulzberg

Електронна пошта для зв'язку: hj-ronsdorf@t-online.de

www.hans-joerg-ronsdorf.de

ISBN німецького видання: 978-3-9826027-7-6

Редагування: Gabriele Singer

Оформлення обкладинки: Friederike Zeschky, Tobias Stricker

Цитовані переклади Біблії (німецького видання):

Elberfelder, CSV

Das Buch, Roland Werner

Die Zürcher Bibel

Die Gute Nachricht

Neue Genfer Übersetzung

Ми — християни євангельських вільних церков, або, як ще кажуть, євангельські християни (євангелікали). Сама назва для нас не важлива. Разом із багатьма іншими деномінаціями ми просто християни, які вірять в Ісуса Христа й намагаються йти за Ним.

Автор має власну справу в галузі лакофарбових технологій. Народився 1964 р. Він і його дружина Крістіне (Christine) мають 5 дорослих дітей. Він із захопленням вивчає Біблію. А також те, що напрацювали про неї інші.

Ми не якісь особливо добрі християни, але маємо доброго Царя. Йому має належати найкраще, що в нас є. У Біблії ми маємо надійне джерело того, у що віримо.

Разом з усіма, хто поклоняється Ісусові як Божому Синові й Господу світу, як Цареві царів, і служить Йому, ми в дорозі до чудової мети.

1 Добра звістка в 3 словах

Чи можуть три слова вмістити найважливіше з християнської звістки чи християнської віри — коротко й точно підсумувати його? Так, три слова — це серцевина доброї звістки. Але ясно й те, що про це можна сказати ще дуже багато. Ось *три слова*, і кожне з них окремо описує цю серцевину. Наперед ще раз наголошую: це лише верхівка айсберга, але справді — вершина. Євангеліє — це звістка про Ісуса. Про Розп'ятого, Воскреслого, коронованого силою й славою Чоловіка на Божому престолі. Коротко звістка світові звучить так:

Ісус — Господь!
Ісус — Цар!
Ісус — Месія!

Ось що таке Євангеліє, добра новина, радісна вістка. Хто говорить про Євангеліє, поставить це на перше місце як найважливіше. Ці три слова влучають у саму суть. Від цього залежить усе. Вони описують поворотний момент світової історії і точку, у якій кристалізується Божа історія спасіння. Ці три слова засвідчують зміну фронту й зміну влади: перемогу над силами смерті. Є надія. Добре майбутнє. Тепер є відповіді. Багато що постає в новому світлі. *Те, що Ісус — Господь, змінює все.* Читайте далі — і відкрийтеся для цієї історії справжнього Царя. Історія Ісуса та її славний кінець — ось що таке добра звістка. Те, що Хтось став Господом над усіма й над усім, не мусить автоматично бути доброю звісткою для всіх. Але може бути нею для кожного. Бо саме для цього й існує ця історія Ісуса. І тому це добра новина.

Чому я називаю Ісуса Христа Царем? Так Його називають майже всі автори Нового Завіту, і навіть уже автори Старого Завіту. До того ж: Христос означає «*Помазаник*». В античності, зокрема і в юдаїзмі, крім священиків і пророків, оливою передусім помазували царів — *помазували на царя*, так само як ми говоримо про коронування монарха. Бути помазаним означає бути обраним для особливого служіння.

Месія означає те саме, що й Христос. Перше слово походить з івриту, друге — з грецької. Тож цей титул та ім'я *Христос* завжди висвітлюють і підносять також царську гідність Ісуса. Як Правителя й Володаря над усіма й над усім, а надто, звісно, для Свого народу й над ним — для тих,

хто визнає Христа. Для них Ісус — Господь. І Цар. Бо хто належить до Божого Царства, яке водночас є Царством Христовим, може мати Царем лише Його.

До речі, мотив Царя часто можна розпізнати й у текстах про Господа Ісуса Христа, навіть тоді, коли Його прямо не названо Царем. Про це більше в наступних розділах.

Найбільше запитання всіх часів було й залишається таким: хто може впоратися з нашими великими питаннями й проблемами — або допомогти нам їх розв'язати? А для кожного особисто: кому можна довіритися? Кому ми як людство можемо довіритися — щоб урятувати людей і їхній дім, нашу планету?

Великі нашого світу й нашої історії, яким довірялися люди, часто мали одну спільну рису: вони були владолюбцями, інтриганами й корупціонерами, ішли по трупах. Використовували людей, посилали їх на безглузді війни. Жили в розкошах, коли народ голодував. Добре було б, якби сильні світу цього сьогодні зцілилися від цього.

Є туга за тим, щоб комусь належати, віддатися комусь одному, хоч кому-небудь. Без вагань довіритися іншому. Дехто відчуває це дуже сильно, інші вже втратили надію знайти такого. Як Бог відповідає на нашу тугу? Він дає світові Того, Кому можна й дозволено віддатися цілком, не загинувши від цього.

Того, Хто думає не про Себе, а про нас. Царя, Який заслуговує бути Царем. Який знає нас і наші найглибші потреби й прагнення. І дбає про це. Того, Хто справді цього хоче й може. Хто знає людське життя й пізнав його на Собі. Моє переконання і переконання багатьох інших: цей Єдиний — Ісус, Христос!

Запрошую вас познайомитися з цим неповторним Царем. Вирушайте разом зі мною в коротку й насичену подорож відкриттів. Дозвольте собі на кілька хвилин поринути в неї.

Яка радість! Через гори поспішає вісник перемоги! Він несе добру новину, він звіщає мир і спасіння, він каже місту Сіону: «Твій Бог — Цар усього світу!»

Ісаї 52:7

Для читання й поглиблення: Дії 2:33-36; 3:13-20; 4:10-12; 13:37-39; 17:30-31; Даниїла 2:44; Захарії 9:9; 14:9; Матвія 27:11; Івана 18:37; Євреїв 7:1-3; Об'явлення 1:5; 19:16; Вихід 40:15; 1 Самуїлова 15:17; 16:3, 12-13; 2 Самуїлова 2:4, 7; 5:3, 17; 12:7; Псалом 88 (89):21; 1 Царів 1:34, 39, 45; 5:15; 1 Хроніки 11:3; 14:8; 29:22; Вихід 28:41; 30:30; 40:15; Левит 7:36; Числа 3:3; Євреїв 2:14; 4:15; Приповістей 16:15.

2 Чи потрібен нам сьогодні ще цар?

Перш ніж заглибитися в тему, спершу ще одне важливе: я не прихильник монархії і не борець за неї. Для нашого часу я вважаю демократію найкращою формою держави. Вона найкраще врівноважує політичні сили. Я вдячний, що живу в демократичній країні. Ризик зловживання владою з боку суверенного одноосібного правителя — чи то імператора, короля чи президента — залежно від політичної моделі великий. Нинішні події показують це найболючішим чином. Проте цілковитої безпеки ніколи не буде там, де люди мають владу й вплив. По цей бік вічності досконалої форми правління немає. Доки люди недосконалі, так і буде. І кожна форма правління під Божим благословенням може бути благословенням.

І все ж я голосую за царя, який має всі повноваження, повну владу в усіх питаннях і справах. *Але лише тоді, коли йому можна довіряти.* Коли певно, що йому не потрібні ні гроші, ні солдати. Цар без брехні й обману. Такий, що «чистий серцем». Без егоїстичних мотивів. Цар компетентний, народжений для цього служіння. Цар, якому можна довіритися без застережень. Такий нам потрібен. Про цього Єдиного й ітиметься. Це і є добра новина. Євангеліє Царства Божого.

Так, Він нам потрібен, цей Єдиний. Як наш Цар, як наш Господь і Бог. Той, Хто називає нас братами й сестрами. І так само до нас ставиться.

До Ісуса, Господа, ми можемо звернутися безпосередньо — там, де ми зараз є. Цей Цар вислуховує кожного, Він завжди й усюди дає аудієнцію. Біблія називає цю аудієнцію молитвою. Приступати до Його престолу. Вірою, так, ніби це видима дійсність. Престол цього Царя лише за крок від нас, лише за одну молитву — один крок, і ми говоримо з Царем. Уголос, тихо, подумки. Мовчки, нерішуче, із сумнівом. Плачучи, кричачи, пошепки. Він чує все. Кличмо до Нього — про допомогу, про прощення, про свободу! Його рука простягнута — схопімося за неї!

Це вже було забігання наперед. Почнімо з самого початку.

Хай мої крики про допомогу дійдуть до Тебе, Царю мій і Боже мій, бо лише до Тебе я молюся!

Псалом 5:3

«Хто ж Він, той Цар слави? Господь Саваот — Він Цар слави.»

Псалом 23 (24):10

Для читання й поглиблення: Івана 20:17; Матвія 19:28; Луки 22:30; 2 Тимофія 2:12; Об'явлення 5:10; 20:4; Римлян 5:2; Ефесян 2:18; 3:12; Євреїв 4:16; Псалом 49 (50):15.

3 Назад до початку: царі в Едемі

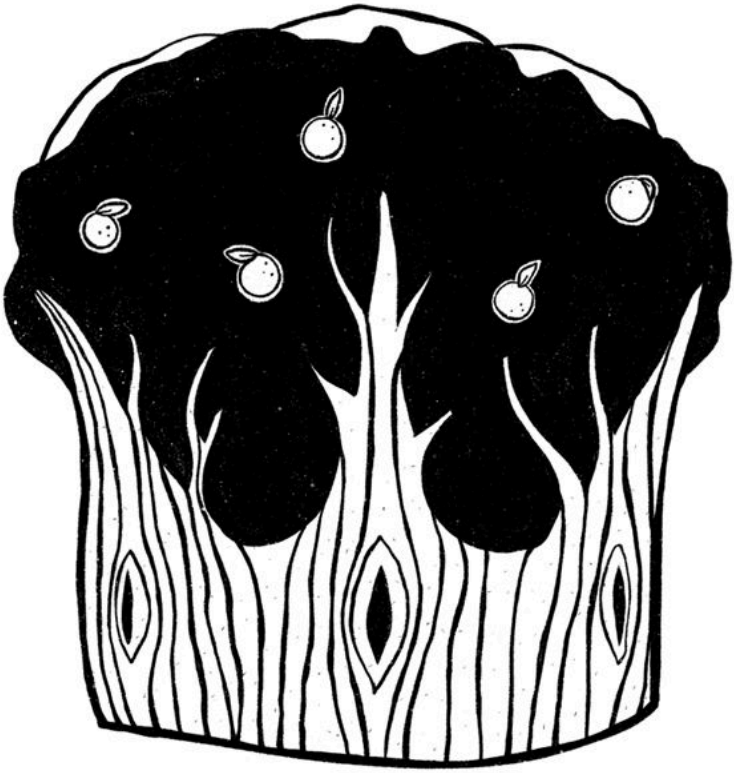
Бог хоче, щоб ми, *люди*, були Його царями. Так, ви читаєте правильно! Кожна *людина*, без винятку, жінка чи чоловік, має бути царицею чи царем. Саме так усе почалося. Бог, Цар усесвіту, створив *людину* чоловіком і жінкою. Пару, яка разом мала царську гідність. Бо їх створено як Божий образ. Вони були Божими намісниками. З царськими завданнями. Сад в Едемі й уся *земля* були їхніми володіннями. Панувати *для* цих двох означало *дбати*, захищати й обробляти. Не панувати одне над одним чи над іншими *людьми* і не визискувати ні їх, ні творіння.

На Стародавньому Сході, у той час, коли постала книга Буття з розповіддю про творіння, це було сенсацією. Наперекір культурі. Проти духу часу. Привілей бути синами богів мали *лише* царі. Ті, що стали ними не демократично, а самовладно. Сильніші, одне слово. І потім передавали цей статус у спадок. Усі інші були *слугами* й рабами без прав *людини* в сучасному розумінні.

Цар і цариця, Адам і Єва, мали — в образному сенсі — палац, або храм. Сад Едем — це Божий дар їм обом, і він був призначений *для* всіх їхніх нащадків. Бо рай мав поширитися на всю *землю*. Бути добрим домом *для* всіх *людей*.

Безперечно, Бог — Цар над усім. Як Творець, Вседержитель і Господь над усім. Як царські намісники ця *людська* пара була відображенням свого Творця. Правити разом із Ним і замість Нього — таким був Божий задум.

У райському саду нічого не бракувало. Усього було більш ніж досить. Сам Бог регулярно приходив у гості. Такими ж *дбайливими*, як Сам Бог, мали й могли бути *люди*.

Раптовий розрив поклав край цій ідилії. Намісники більше не довіряють своєму Правителеві й не слухаються Його. Вони сумніваються, чи їхній Творець бажає їм добра. Чи не приховує Він від них чогось доброго, чого бракує для їхнього щастя.

І вони беруть те, чого їм прямо заповідано не брати. Заповідь, яка позначає різницю між Творцем і створінням. Вони їдять заборонений плід із дерева пізнання добра і зла. Зло пізнає лише той, хто його вчинив. Межу переступлено, за пізнання дорого заплачено. Відтепер усе інакше. Захист і безпеку дає вже не рай і не видима Божа присутність — починається боротьба за існування, безперервна боротьба за виживання поза Едемом. Ніщо вже не певне. Природа сувора, і люди теж стають суворими.

Царська гідність людини залишається. Але вона пошкоджена, Божий образ спотворений, і то настільки, що люди починають панувати над іншими людьми й захоплювати владу силою. Вони роблять себе царями над іншими. Творця вони замінюють ідолами. У боротьбі за виживання починається суперництво. Сильніший бере гору. Або виживає. Царську гідність спотворюємо ми, люди. Нерідко люди більше схожі на диких звірів, ніж на добрий Божий ідеал.

Ми це відчуваємо й часом мріємо про щось таке, як було на початку. Вільне, сповнене любові. І справедливе. Ми прагнемо, щоб нас приймали, прагнемо безпеки. Ми справді створені для іншого світу, ніж той, у якому живемо тепер і який через нас став таким, яким він є.

Бог, Цар усесвіту, не був би Богом, якби з цим погодився. Він незадоволений цим більше, ніж ми, люди. Він не був би Богом, якби не шукав для нас найкращого. Його серце б'ється для нас. Він не може нас не любити. Бог пише *Свою* історію. Світова історія стає Божою історією спасіння. Ви і я, всі ми — частина її або можемо нею стати.

Для читання й поглиблення: Буття 1-4; Псалом 8; Якова 3:9; Римлян 5:12-21; 1 Тимофія 2:3-7

4 Народ царів

Утім: Бог був і є завжди поруч. Також після Едему й поза ним. Але вже не *так*, як в Едемі. Прихований і невидимий. Він — Дух. Він усюди. І сьогодні теж. Він тут на добро нам, людям. Навіть коли ми цього не бачимо й не відчуваємо. Адже Він створив усе з нічого, тримає все разом і підтримує в ньому життя. Хоча Він — Безмежний, поза всім створеним, усе ж Він Той, у Кому й через Кого ми існуємо. Ми — Його творіння. Він знає все й кожну подробицю. Він нас не відпускає.

Люди тоді почали кликати до невидимого Бога, молитися. Цей Бог, вічний Цар, дбав про Своїх людей. Та вони, майже так само як і сьогодні, ішли своїми дорогами. У релігії, у культурі, у сімейному житті, у політиці. Царська гідність — бути образом Божим, таким же дбайливим, як Він, — не стала життєвим девізом. Лише в небагатьох вона ним є. Хоча внутрішній голос нагадує кожній людині, як має бути. І також — як не повинно бути. Сумління дано людям як захист для них самих та для інших.

Царями, як на початку, ми можемо бути лише *разом* із Царем усесвіту. Коли Він — частина нашого життя. Такими нас створено. Порожнечу в нас, далеких від Бога, Він хоче заповнити. А ми заповнили її всім, що замінює Бога. Замінили ідолами, про яких думаємо, що вони можуть заповнити вакуум. І все ж: Бог хоче мати родину. Царську!

Якщо Бог пише історію, то нам треба вдивитися в історію. Авраам був віхою, новим початком. З ним Божа історія з Його людьми набуває нового виміру. Він буде благословенням і матиме багато нащадків. Його син Ісак, потім Яків і його дванадцять синів — праотці народу Ізраїлю. У Єгипті вони стають рабами. Постає невеликий народ. Ягве, «Я Той, Хто є», обирає їх Своїм народом. Вихід, що несе визволення, виводить їх із єгипетського рабства в пустелю. Тут Бог укладає з ними завіт: вони стають народом царів і священиків.

Новий початок із цілим народом. Мойсей — їхній цар, священик і пророк, який провадить їх, заступається за них перед Богом і передає їм Божі слова. Закон, Десять заповідей, — частина завіту. Згодом це буде вже лише старий завіт. Як і на початку, тепер теж стається розрив. Божий народ робить собі видимого бога — золоте теля. Ідилію порушено.

Переступ і гріх у Божому народі вимагають виправлення заподіяного й прощення. Запроваджено жертовне служіння.

Як царі й священики та як вибраний народ вони були для народів світу прикладом, а отже й дороговказом — або могли ним бути. Саме вони служили живому Богові-Творцеві, знали Його й мали випромінювати Його сутність і Його реальність, живучи як священики в Його присутності, як колись Адам і Єва в Едемі.

Їхня історія триває, як і наша. Вони осідають у краю Ханаан. Минають роки, поки вони знаходять спокій.

Потім, через якийсь час, сказано: кожен робив те, що було правильне в його очах. Бо не було царя в краю.

І навіть якщо хтось є царем або має царя, а весь народ складається з царів і священиків, це ще не означає автоматично, що все так, як задумав Бог. Як на початку Божий образ зазнає шкоди через гріх, так буває й тоді, коли грішать царі та священики. Ми знаємо, як буває, коли царі й цариці не відповідають своїй ролі й гідності. Бути кимось, мати титул — це одне. Нелегко з нами, людьми. У нас діє якесь тяжіння, і воно називається гріх. Ми не лише віддані йому на поталу — часто ми його спільники. Нам потрібна допомога. Порятунок і визволення.

Псалом 138 (139); Євреїв 1:3; Дії 17:27-29; Буття 4:26; Псалми 9:37 (10:16); 23 (24):8; 28 (29):10; Ісаї 6:1; Буття 12:2; Вихід 12; 19:6; 20.

5 Цар за Божим серцем

Різні провідники в біблійній історії мали майже царські функції. Як-от Авраам, Мойсей, його наступник Ісус Навин чи пророк Самуїл. Але з піднесенням Давида ми доходимо до прототипу людського царя. І тим самим він стає також прообразом і праотцем грядущого Царя, Який є темою цієї книжки.

Попри свої слабкості й хибні кроки Давид описаний як муж за серцем Божим. Він стає прообразом обіцяного Месії. Коли відкривається це пророче видіння, стає ясно, що грядущий Цар не буде просто ще одним сином Давида. Це буде більший Давид, ба навіть Господь Давида. Це звучить як нерозв'язна загадка. У Цареві Ісусі ця загадка розв'язується.

Цей новий Давид стане втіленням месіанських сподівань. Він — символ месіанського часу спасіння, що приносить визволення. Часу, який мав би знову об'єднати розділене Північне й Південне царство Ізраїлю в одне царство і відродити давні дні. Такими були очікування. Здійснитися ж усе мало дещо інакше. Не тому, що передбачення були хибні, а тому, що їх неправильно тлумачили.

Давид — муж за серцем Божим. Бог полюбив його всім серцем. Не тому, що він був без вад, а тим паче безгрішний. Навпаки. У його житті багато що йде не так. Він стає перелюбником і вбивцею, він жалюгідний батько. Чому ж він мав перед Богом особливе становище? Таємниця така: попри все Давид прагнув Бога. Посеред своїх поразок і невдач він шукав Бога! Знову й знову. Наприкінці життя він був зламаний. Він скорився Богові в усьому, чого Той хотів. Він тяжко згрішив і мусив гірко скуштувати наслідки. Яким би крихким не було його життя, він пізнав Божу благодать і доброту. І він міг спертися на завіт — завіт із Давидом, який гарантував вічне Царство з новим Давидом.

Історія Давида підбадьорює всіх, хто зазнав поразки! І ми стаємо частиною цієї історії. Грядущий Месія-Цар зруйнує кордони Ізраїлю. Грядуще Царство Месії наповнить усю землю.

Хто ж Він буде — Той, Хто одного дня матиме вічне царство на престолі Давида? Хто Він буде, той DAVIDUS REX, Цар із дому Давида? І коли це станеться?

1 Самуїлова 16:13; історію Давида можна знайти в 1 і 2 книгах Самуїлових та в книгах Хронік. Матвія 22:42-45.

6 В очікуванні Царя: пророцтва

Уявіть собі, що ви належите до невеликого народу, який має за плечима бурхливу історію і перебуває посеред труднощів. Священні Писання цього народу зберігають багато обітниць, що прийде цар. Неперевершений, Який має все, про що мріють, і навіть більше. Ці Писання, що поставали й збиралися докупи протягом довгого часу, знову й знову говорять про це. *Надія народу Ізраїлю — Месія.* Очікування цього Царя — серцебиття невеликого народу. Воно підтримує в ньому життя. Справжня, жива надія.

Одного бракує в месіанських очікуваннях: ніхто не може точно сказати, *коли* Він прийде. І ніхто — *як* Він прийде. Часто говориться про силу й славу. Але також про страждання, смерть і страх. Як це здійсниться? І чи може те й те справдитися водночас? Тексти єврейської Біблії породжували різні очікування. Щодо цього не було згоди, але не було сумніву в тому, що Він прийде.

У дні народження Ісуса месіанські очікування — ось-ось, рукою подати. Для небагатьох, кого безпосередньо втаємничено, хто бачить Дитя і Матір, — для них настав великий день.

Очікування, пов'язані з цим Месією-Царем, не могли бути більшими. Ізраїль — або те, що від нього ще залишилося, — є частиною Римської імперії. Не Єрусалим, а Рим — столиця світу. Месія мав би це змінити й перевернути все з ніг на голову. Питання влади Він вирішив би на користь Ізраїлю.

Але чи можна було ще розраховувати на Месію, на справжнього Царя-Спасителя? Що свідчило на користь цього? Пророцтва, тобто передбачення, в історії цього народу вже не раз здійснювалися. А тепер? Адже йшлося про найбільшу справу з усіх. І знову мало виявитися, що Бог не може брехати. Що Він обіцяє, те й виконує.

Ми робимо великий стрибок просто в ті дні, коли здійснюється все передбачене.

Але тобі, Вифлеєме в краю роду Ефрати, Господь велить сказати: хоч ти й малий серед міст Юди, з тебе вийде майбутній Володар над Моїм народом Ізраїлем. Його походження — в далекому минулому, у днях прадавніх.

Михея 5:1

Деякі пророцтва: Буття 49:10; Числа 24:17; Ісаї 7:14; 9:6; 11:1; 40:3-5, 11; 53; Єремії 23:5-6; Михея 5:1; Осії 11:1; Малахії 3:1; Псалом 117 (118):22; Захарії 9:9; 12:10; 13:7; Псалми 2; 15 (16):10; 29 (30):4; 109 (110):1 і багато інших.

7 «Євангеліє» імператора Августа

Слово «євангеліє» звучить по-християнськи. Але так було не завжди. Його не вигадала Церква. Це було звичайне слово для доброї новини будь-якого роду й будь-якого змісту. Особливо римський культ імператора вживає це поняття як добру звістку про імператора, його народження та його видатні якості на благо імперії та її людей. Так говорить знаменитий напис із Прієни. Народився імператор Август (Augustus). Це «євангеліє» поширюється Римською імперією як радісна звістка про першого й найбільшого римського імператора в історії:

> *«Цей день надав усьому світові іншого вигляду; світ був би приречений на загибель, якби в тому, хто нині народився, не засяяло спільне щастя для всіх людей. Правильно судить той, хто в цьому дні народження розпізнає для себе початок життя й усіх життєвих сил; нарешті минув час, коли доводилося шкодувати, що ти народився. Жоден інший день не приносить окремій людині й усім разом стільки добра, як цей однаково щасливий для всіх день народження. Провидіння, що панує над усім у житті, наповнило цього мужа такими дарами на спасіння людей, що послало його нам і прийдешнім поколінням як спасителя; він покладе край усякій ворожнечі й усе прекрасно влаштує. З його появою здійснилися надії предків; він не лише перевершив усіх колишніх добродійників людства, але й неможливо, щоб коли-небудь прийшов хтось більший. День народження бога приніс світові пов'язані з ним радісні звістки [євангелія]. Від його народження має початися нове літочислення.»*

Такі тексти треба мати перед очима, якщо ми хочемо зрозуміти, як античний читач розумів заголовок іншого літературного твору: Євангеліє від Марка називає себе *Євангелієм.* Марко ставить Ісуса і Його життя поруч з імператором. Він ставить читачів і слухачів свого Євангелія перед вибором.

Те, що мало стосуватися Августа, стосувалося й Ісуса та Його Царства. Не лише поняття «євангеліє» сформувалося під впливом культу імператора. Те саме стосується й найважливішого з усіх христологічних титулів — «Господь» (грецькою: kyrios) — і, зрештою, також поняття «Син Божий».

Месіанські очікування юдеїв бачать прихід Правителя, Який перевершить усіх і все. Ісус із Назарета — здійснення всіх передбачень і очікувань.

Те, що говорилося від імені Августа й про нього, жоден смертний ніколи не зміг би здійснити. Тому його називають богом, або також сином бога. І все ж він помер, як і всі інші. Але тепер приходить Той, Хто так само помре. Але не тому, що мусить померти. Він помирає добровільно. За інших. І Він — Бог. Без початку — на відміну від Августа. Своєю смертю Він переможе смерть, найбільшого ворога людей. І усуне зі світу її причину: гріх.

Марка 1:1; Івана 10:18; Євреїв 2:9-14; Івана 1:29.

8 Народження Месії-Царя

Кожне народження — диво. П'ять разів мені випало бути свідком такої події. Мука й радість породіллі змінюють одна одну від миті до миті. У давнину пологи часто закінчувалися погано для матері й дитини.

Народження цього Царя — теж диво. Мабуть, найбільше, яке будь-коли бачила наша планета. Те, що тут відбувається, — що Бог стає Людиною, — на порядки перевищує наше розуміння. Як і Сам Бог, зовсім Інший і Незбагненний. Сам Бог робить Себе малим. Зменшується приблизно до 3 500 грамів. А тим часом Син Божий Сам є Творцем і Царем усесвіту.

Як цей Цар має прийти в наш світ? Бог уже не раз являвся. У палаючому терновому кущі, грізно на горі Синай, не раз — як Ангел Господній. Але то були лише «короткі візити». Тепер настав Божий час, Він задумав це від початку: *Він хоче жити серед людей і залишитися з ними*.

Бог стає Людиною. Знову лише три слова, які влучають у суть. Бог залишається Богом, коли стає Людиною. Але Він залишає позаду те, що становить Божу природу, наскільки ми, смертні, можемо це зрозуміти: небесний престол, усемогутність, владу. Він не тримається за це як за здобич або як за те, у що вчепилися.

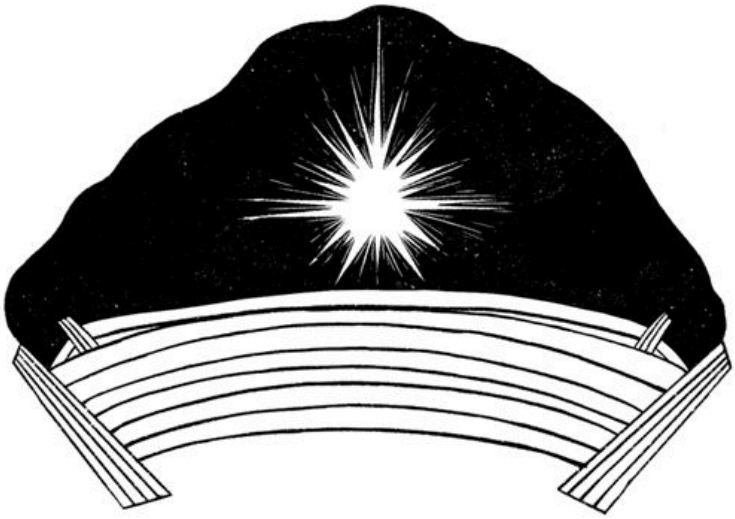
Час твердо визначений у Божому провидінні. Це була повнота часу. З Божого погляду — найкращий момент. Зі світського погляду — незначний. Тогочасний світ цього не помічає. Імператор Август — про його «євангеліє» ми вже чули — наказує переписати мешканців своєї імперії. Для цього люди мусять прийти до рідного міста. Після понад стокілометрового пішого переходу вагітної на останніх днях Марії з її чоловіком Йосипом із Назарета до Вифлеєма всі будинки переповнені. Це вересень. Для молодої пари, Йосипа й Марії, вже немає місця в родичів у горниці, житловій частині ізраїльського дому. Вони все ж знаходять притулок у родичів. Однак на нижньому поверсі, там, куди на ніч заводять тварин. Дім уже повний. Чоловіків на час пологів відсилають геть. Пологи починаються негайно й минають щасливо. Потім вони кладуть Первістка в ясла, з яких годують худобу. Практичне рішення. Немовляті там добре спиться. Імпровізоване місце для пологів. Але для того часу і для цієї простої пари з найпростіших верств — не незвичне. Радше звичайне.

Ісус прийшов не *лише для* багатих і знаменитих. Не *лише для* поважних і знатних. Він прийшов *для тих*, кого вважають ніким. Він прийшов *для людей*, про яких інші ніколи б і не подумали вдруге. *Для* звичайних. *Для* непомітних і непримітних. *Для* забутих і непомічених. Це відбивається вже в тому, як Він народився. Творець усесвіту народився за найневидовищніших обставин. Бог зробив щось настільки видовищне, що через 2 000 років ми *ледве* можемо осягнути всю вагу його значення: Бог вписує вічність у звичайне.

А це означає, що Бог, можливо, через Ісуса може написати вічно видовищну історію посеред вашого звичайного, нудного, буденного, нічим не примітного життя.

Цар, Який так приходить у життя — як безпорадне немовля, Який довіряє Себе молодій парі, — подає знак. Він від самого початку показує, *який* Він.

Це космічна подія: з Парфянського царства, колишньої території Вавилонії, приходять учені, астрономи, і йдуть за зорею. Вона точно приводить їх до місця народження. Можливо, юдеї у Вавилоні допомогли їм своїми Писаннями зрозуміти, що відбувається. Вельми дивні супутні явища. Вони прибули до Вифлеєма не наступного дня після народження. *Лише* через кілька місяців. Вони знаходять місце й *Дитя*. Вони віддають цьому *Дитяті* честь дорогоцінними дарами. Вони справді поклонилися маленькій *Дитині*, як поклоняються Богові. Першими Цареві юдейському поклоняються парфяни, а не юдеї.

До цього додається багато обговорювана тема народження від Діви. Ісуса не зачав жоден чоловік. Йосип не був Його батьком. Це завдало Йосипові й Марії клопоту, якому, мабуть, ніхто не позаздрить. Небо робить усе, щоб Йосип зрозумів, що тут відбувається. Його вдається переконати, що все гаразд.

І нехристияни, і християни вважають народження від Діви метафорою чи байкою. Я — ні. У народженні від Діви йдеться не про біологічно-тілесні особливості Марії. Диво — це надприродна творча дія Бога. Святий Дух спричинив вагітність Марії. «Зачаття» Ісуса, втілення, сталося через Святого Духа, силою Всевишнього. Зачато й виношено *Сина Божого*. Ним Він є як Людина й водночас як Бог. Таємниця. Так мало бути, щоб Він був *Святим*. Без гріха. Щоб спасти нас від наших гріхів.

Важливо ось що: Цар хоче народитися в нашому житті. Йому досить найпростішого житла. Йому не потрібен палац. Наше життя з усім його мотлохом не варте того, щоб Цар у нього вселився. І все ж Він це робить, бо хоче нас. І все ж Він це робить, коли ми Його впускаємо.

Цей текст я написав у різдвяний час. Моя улюблена пісня має такий приспів, кращого я не знаю:

О, поклонімося,
Цареві.
Цар слави

Володар небесних воїнств
Adeste fideles, Friedrich Heinrich Ranke

І хоч би Христос тисячу разів народився у Вифлеємі, а не в тобі: ти все одно навіки залишився б загубленим.

Angelus Silesius

Івана 1:1-2, 14; Вихід 3:1-6; 19:16-25; Об'явлення 21:1-3; Филип'ян 2:5-10; Галатів 4:4; Луки 2:1-7; Матвія 2:1-18; Луки 1:35; Псалом 2; Івана 3.

9 Походження й місія Царя

Довго Ізраїль — або те, що від нього ще залишилося, — не бачив царя. Той, хто був царем тепер, був едомлянином — Ірод. Ніщо не було таким, яким мало бути, у цій маленькій країні під управлінням Рима. Справжній Цар Ізраїлю мусив родоводом довести, що Він нащадок Давида. На цьому справа не спіткнулася б: Ісус був нащадком із племені Юди, нащадком із роду Давида.

Ісус існував до Свого народження. Його народження не було переродженням у буддійському сенсі. Він існував як Син Божий, без початку, без народження. Він вічний. Через Нього створено всесвіт. Землю й людей.

Сина було послано до Ізраїлю, до Божого власного народу. Він був тугою цього народу, що чекав на свого Месію. Так сказали пророки. І так сталося. Довго залишається прихованим, що Ісус, Син Давидів, водночас є вічним Сином Божим. Месія доводить до здійснення історію Ізраїлю і його пророцтва. Ми, європейці, і народи світу поки що лише глядачі. Ісус — один із багатьох пророків, через яких Бог говорив до Свого народу. Він останній у довгому ряду пророків, остаточний і Найбільший. Сам Бог говорить, бо Ісус — Бог.

Ісус приходить із покликанням. Він приходить у світ із дорученням. Він буде Месією, Царем Ізраїлю. Він приходить, щоб спасти народ від його гріхів. Не від римлян.

Посилаючи Свого Сина, Бог настановляє Ісуса Месією, «помазаним Царем». В Ісусі Христі Бог започаткував і встановив Своє Царство, Боже царювання; у Його Царстві царює Ісус — Цар. Повторимо ще раз: ідея царя й царювання пов'язана з первісним творінням. Бог хотів, щоб ті, кого Він створив за Своїм образом, Адам і Єва, панували в цьому світі. Вони не впоралися з цією роллю так само, як згодом і багато царів. Тож Бог послав Свого Сина, щоб Той царював. Назавжди. Так, як Бог завжди уявляв Собі царювання.

Як її Цар, Месія і Господь Син тепер дає доручення Церкві — тобто всім християнам, незалежно від конфесії. Вона покликана засвідчувати перед світом ось що: Ісус — справжній Цар, Який прийде знову, і лише в Ньому — відкуплення. Церква покликана як Божий народ утілювати це

Царство — Боже владарювання. Через неї Боже владарювання стає видимим.

Не імператор, а *Ісус* — справжній Син Божий. Він походить із царського дому, значно давнішого за Рим. Він походить із дому царя Давида. Давидові було обіцяно Наступника, Який вічно сидітиме на Давидовому престолі. Це був не Давидів син Соломон. Це Ісус із Давидового родоводу. Отже, теж Син Давидів. Це передумова, якщо Божа обітниця має справдитися. І вона справдилася: в Ісусі обітницю виконано.

Цю звістку ще раніше сповістили Божі пророки, і вони записали її у святих книгах.

Ця звістка — про Нього, Божого Сина. На людському рівні Він — нащадок царя Давида.

І водночас Його настановлено Сином Божим. Це сталося через могутню дію Божого Духа, що розгортає святу Божу дійсність, і виявляється через воскресіння Ісуса, Месії, нашого Господа.

Римлян 1:2-4

Матвія 1:1-17; 2:1-15; Луки 23:8-15; Івана 1:1-3; Колоссян 1:16; Євреїв 1; 10:5; Івана 12:27; 2 Самуїлова 7:12-16; Римлян 1:1-7.

10 Життя Царя

Жити, як цар, — «як Бог у Франції», кажуть німці! Це прислів'я не стосується Царя, про Якого тут ідеться. Як Він прийшов у життя — у бідні обставини, без царських почестей, — так Він і прожив Своє життя. Коротке життя, 33 роки тяжкої праці й зречення.

Чи можна підсумувати таке життя в цьому розділі приблизно 700 словами? Безперечно, ні. Це лише кілька уривків думок, у яких засяює Його царське життя. І ще запитання, яке ми тримаємо в голові: а якби наше життя підсумували 700 словами? Що залишиться? Чи згадає про нас хтось через два-три покоління? Я навіть не знав би, як звали мого прадіда, якби не розпитав.

Багато хто, коли йдеться про Ісуса, думає лише про ясла й про хрест. Але час між ними мусить бути так само важливий. Інакше його б не було. Життя Царя так само важливе, як і Його смерть. Це життя таке ж неповторне, як і дорогоцінне, таке чисте й добре, що смерть Ісуса невимовно сумна. Як могло таке невинне життя так скінчитися?

Місія Ісуса — визволити Свій народ Ізраїль і всіх людей від їхніх гріхів. Проповідувати Царство Боже. Воно настало з Його приходом. Цар був тут. А з Ним — сила визволення. Не від римлян, окупантів Ізраїлю. Ні. Визволення від злих сил, які поневолюють людей. Ці невидимі сили були й є згубніші, ніж римська окупаційна влада. Також визволення від невиліковних хвороб, які мучать людей і виключають їх із суспільного життя. Визволення й від святенництва, від законницької, лицемірної побожності. Від книжництва без любові й життя. Визволення від хибних очікувань. Від егоїзму. Від невіри. Не в останню чергу — від самих себе.

Усе це вирізняє життя справжнього Царя. Одного разу дійшло до того, що юдеї хотіли зробити Його царем. Та Ісус відійшов. Він знав серця людей і їхні мотиви. *Для Його* Царства потрібні оновлені серця. Серця, що б'ються в лад із серцем Ісуса. Готові служити й іти найнижчою дорогою.

Земне життя Христа до тридцяти років лишається здебільшого прихованим. Звичайне, виснажливе робітниче життя разом із братами. Як будівельник-ремісник. Тут Ісус вчиться не лише ремесла. Він вчиться послуху, якого не знав у тому краї, звідки прийшов. На небі Отець, Син і Дух, триєдиний Бог, були поєднані у вічній гармонії любові й радості.

На землі Ісус, Син, віддав Себе тяжкому життю. Хто знає, коли Він почав працювати на будові? Він був первістком. Про Йосипа, чоловіка Марії, ми більше нічого не чуємо. Можливо, Ісус узяв на Себе відповідальність за родину.

Це життя Ісус залишив у 30 років. На річці Йордан Він приймає хрещення від Івана Хрестителя — від того, хто приготував Йому дорогу. Тоді починається Його публічне служіння. Його місія Месії. Усе це записано в чотирьох життєписах, або біографіях. Матвій, Марко, Лука й Іван. Варто читати ці *Євангелія* — так називають ці чотири розповіді. Знову й знову. Разом вони — Євангеліє Месії-Царя.

Його *життя* — це звістка. Його проповідь, Його слова сповнені такої сили, такі справжні, близькі до життя й мудрі, що люди від подиву ледве знаходять слова. Кульгавих Він зцілює. Сліпим повертає зір. Мертвих воскрешено. Демони тікають. Цар виступає й захоплює край. Не так, як воєначальник. Його мудрість і Його правда непереборні. Сила Його любові перемагає людські серця. Аж до сьогодні.

Він один із нас — і водночас зовсім інший. Життя без розкоші. Сповнене зречення. Без власного дому. Постійно під підозрою й під нападами релігійних провідників і фарисеїв. За Ним ходило багато людей. З різних мотивів. Він нагодував багатьох людей хлібом, який чудесно помножив. Але Йому завжди йшлося про серця, про найглибше спрямування життя, якого Бог так прагне. Йому йшлося про серця, які чисті або мають стати чистими.

Зі співчуттям Він торкається невиліковно хворих людей, і ті відразу зцілюються. Один дотик цього Царя змінює все. Дозвольмо цьому Цареві торкнутися нас. Нікого, хто приходив до Нього й приходить сьогодні, Він не відштовхнув і ніколи не відштовхне.

Just one touch from the King changes everything!
Один дотик Царя змінює все!

Івана 21:25; 1 Петра 2:22-24; Матвія 1:21; Марка 1; Івана 6:15; Євреїв 5:8; Марка 6:3; Марка 9:15; 10:26; Луки 4:32; 8:25; 9:43; Матвія 8:20; Луки 5:13; 22:51; Марка 6:56.

11 Добра звістка Царя

Перша офіційна дія Царя — проповідь, звіщання Євангелія. Проповідь і зцілення — Його буденність. Він не веде за Собою армію, люди просто йдуть за Ним і слухають Його.

Як часто буває в царів, наперед приходить делегація, щоб приготувати царський візит. Це Іван, званий Хрестителем, який прокладає дорогу Господеві, Цареві й Месії. Його звістка: очистити треба не вулиці й будинки, а серця. Люди мають покаятися, навернутися й змінити своє життя. Пророк із пустелі в плащі з верблюжої вовни як провісник сповіщає про Царя, Який прийде не в блиску й пишноті.

Навернення — це й звістка Ісуса. Коли Іван потрапляє до в'язниці, Ісус продовжує Своє служіння. Він проповідує Євангеліє про Боже Царство: Покайтеся і вірте в Євангеліє! Близьке Боже владарювання — відповідь на всі проблеми цього світу. Лише Боже владарювання приносить мир, зцілення, прощення, свободу, безпеку, добробут і стабільність. Боже владарювання, утілене в Ісусі, Месії, — це Його відповідь на диктатуру світських царств і їхню неспроможність, а також на диктатуру невидимих правителів, які так само чинять своє насильство. Тобто начальства та влади потойбічного світу, які діють на наш видимий світ, щоб нищити людей.

Ісус — посланий і настановлений Богом Цар цього Царства. Він Сам у Своїй особі втілює звістку Царства — Євангеліє. Чотири життєписи Нового Завіту недарма називаються Євангелієм. Його життя, Його діла й слова — це добра звістка. І вони кажуть те саме, що апостоли пізніше написали у своїх посланнях.

Коли Ісус мав зцілити розслабленого, якого спустили крізь дах до Його ніг, Він каже щось несподіване. Дехто, мабуть, вірив, що Він може зцілити розслабленого, інакше вони б не прийшли. Але Ісус спершу каже йому: *Твої гріхи прощено!* Гріхи — більша проблема, ніж бути розслабленим. Ісус приносить передусім розв'язання проблеми гріха. Це і є Євангеліє. Ангел сказав Йосипові, чоловікові Марії:

Він спасе народ від його гріхів!

З Ісусом, без жодного сумніву, добра звістка справді прийшла. Ісус був тим, що Він говорив. Слова й життя були одним.

«Так Ісус прийшов і до Назарета, де Він виріс. У суботу, як звичайно, Він пішов до синагоги. Він підвівся, щоб читати з Писання.»

І Йому подали сувій пророка Ісаї. Він розгорнув його й прочитав місце, де сказано:

«Дух Господній на Мені, бо Господь помазав Мене. Він послав Мене з дорученням нести бідним добру звістку, звіщати полоненим, що вони будуть вільні, і сліпим — що вони прозріють, пригнобленим принести свободу і проголосити рік Господньої благодаті.»

Ісус згорнув сувій, віддав його служителеві синагоги й сів. Усі в синагозі напружено дивилися на Нього.

Він почав говорити. «Сьогодні збулося це слово Писання», — сказав Він їм. — «Ви — свідки.»

Євангеліє, яким був Сам Ісус і яке Він проповідував, веде до світла, до вічного життя. Щоб ми залишили позаду старе, гріхи й смерть.

«Запевняю вас: хто слухає Моє слово й вірить Тому, Хто Мене послав, той має вічне життя. На нього вже не чекає осуд; він перейшов від смерті до життя.»

Добра звістка й Ісус — одне: одного не можна мати без другого. Де проповідують Євангеліє, там проповідують Ісуса.

Євангеліє Ісуса ми підсумовуємо так: воно ...

встановлює справедливість, знищує рабство, бореться з бідністю, зцілює хвороби, прощає борги, очищає від гріха, дарує вічне життя, приймає знедолених, підносить із найнижчого соціального становища і дає Божій правді повну силу.

Матвія 3:1; Марка 1:4; 8:28; Луки 3:1-18; Ефесян 2:1-3; Колоссян 1:13; 2:15; Марка 2:1-12; Матвія 1:21; Луки 4:16-22; Івана 5:24.

12 Убивство Царя: хрест

Євангеліст Іван описує Ісуса як Царя. Більше, ніж інші євангелісти. Передусім там, де цього не очікуєш. Де це зовсім не пасує. А саме — у стражданнях Ісуса, у розповіді про Його страждання, арешт, судовий процес і, зрештою, у Його смерті на хресті.

Ці страсті жахливі. Несправедливі. Безсоромні. Брутальні. Нелюдські й звірячі. Та крізь цю темряву віра розпізнає настановлення справжнього Царя. Двозначно розповідь про страсті засвідчує прославлення, піднесення Месії-Царя.

Ісус, Син Давидів, іде до Гетсиманського саду. Коли Ісус питає воїнів, кого вони шукають, Його відповідь збиває їх із ніг, мов порив бурі, коли Він каже: «Це Я». Ніби вони лежать біля Його ніг — біля ніг Царя.

У царській гідності й рішучості Ісус не боронить Себе мечем, як Його учень Петро. Випити чашу Отця — ось що важить для Ісуса, Сина: Твоя милість, Боже, більша за життя, як колись сказав Давид. Чаша, для Нього сповнена стражданням, для нас у Вечері Господній — чаша подяки.

Ісуса ведуть до Анни, тестя первосвященика. Його зять Каяфа колись сказав — із політичним чуттям, але не знаючи всієї ваги своїх слів: добре, щоб хтось помер за народ. Яка правда! Справжній Цар помирає за Свій народ!

Із маленького пригнобленого світу юдеїв Ісуса тепер ведуть у всесвіт світової імперії — Рима. Пилат, римський прокуратор, має владу й питає Його навпростець, коли вони, мабуть, залишилися наодинці: Чи Ти Цар юдейський?

Ісус підтверджує, що Він Цар. Однак Цар Царства, яке не від цього світу. Царства, яке стоїть понад будь-якими політичними претензіями, Царства, яке не завойовує світ силою зброї, як римляни. Царства з небесного світу. З іншими законами. Царства, яке в особі свого небесного Царя дозволяє розчавити себе брутальній силі земної імперії. Принаймні так це виглядало.

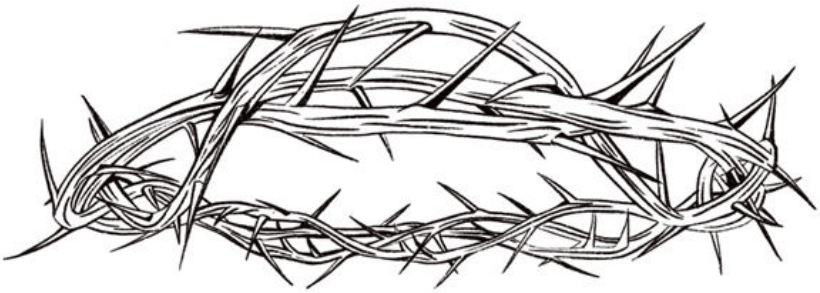
Для Пилата ясно: це Цар юдейський. Дивовижно, яке чуття виявляє Пилат. Він, римлянин і ідолопоклонник, фактично робить Його Царем юдейським. Він прямо каже натовпу: «Ось ваш Цар!» Він навіть велить прибити царський напис угорі на хресті. Усі мають це точно знати. Пров

ідники Ізраїлю й обвинувачі Ісуса спровоковані Пилатом до краю. Бо вони хочуть Його смерті, ба навіть смерті на хресті.

Пилат несвідомо обстоює правду про Ісуса: Ісус не має жодної провини, і Він — їхній Цар. Юдеї обирають імператора Рима. Ісуса, свого справжнього Царя, вони відкидають.

Далі ми бачимо Ісуса з короною з терну й у червонуватому багряному плащі, який на Нього накинули. Закривавлена карикатура на Царя, Який прийшов, щоб свідчити про правду. Величність у терновому вінці.

На Голгофу Він Сам несе Свій хрест. Там із Нього здирають одяг. Прибивають Його до хреста. Підіймають хрест. Його піднесено, як Він Сам і провіщав. Царя зведено на Його престол: стовп мук, дерев'яний хрест.

Нагий, закривавлений, спотворений Чоловік, сповнений болю. Його вигук перед тим, як Він віддає дух, — царський, визвольний і такий, що несе відкуплення, — для Нього, для всіх, для нас: *Звершилося!*

Відданий за нас. Саме цей Розп'ятий притягує нас до Себе. Не Пилат, не імператор, а Ісус, Месія-Цар! Ця Людина на цьому місці страти стає нашим притулком, місцем, де звершено спокуту за наші гріхи. Тут Його кров покриває наші гріхи й дає мир із Богом — примирення кров'ю Його хреста. Тепер стає можливим мир із Богом і також між нами, людьми. Закривавлена, пробита Божа рука простягнута!

Це справжній Цар світу, Небесний Цар, Володар усього світу й Господь панів! Хто готовий зректися Своєї влади, заради нас проміняти престол на хрест, той гідний нашого поклоніння. А хто ще й заступається перед Богом, перед Своїм Отцем, за прощення для Своїх убивць, той позбавляє нас, людей, мови. Чи заслужили ми такого Бога?

Хрест демонструє владу римлян і знищення, винищення, ба навіть стирання розп'ятих і всякої пам'яті про них. Сильні перемагають слабк

их. У немочі Ісуса розп'ято. Для Бога, Володаря всесвіту, це перемога. Хоч як парадоксально це виглядає: перемога любові.

Хрест є і залишається скандалом. Як знак християнської віри він ним і залишається. Це божевілля й глупота — робити хрест і Розп'ятого засновником релігії. Нічого тут не можна прикрасити чи романтизувати. Це так дивно, так суперечливо, так перевернуто з ніг на голову. Але для всіх, хто вірить, що на цьому ганебному стовпі Божа мудрість і любов досягають своєї вершини, хрест і те, що там сталося, — Божа сила на спасіння. На порятунок! Стражденний, розп'ятий Бог — це безумство, але водночас звістка, яка щодня торкається людей, змінює їх і робить новими людьми.

Історія Йосипа — прообраз Месії: брати кидають його в яму, продають до Єгипту, де він кружними й болісними шляхами стає намісником, — так само як Христос.

Коли Йосип прийшов до них, вони зняли з нього його верхній одяг, ту розкішну одежу, що була на ньому. Потім схопили його й кинули в яму. Яма була порожня, води в ній не було.

Буття 37:23-24

Івана 18-19; Матвія 26:36–27:56; Марка 14-15; Луки 22-23; Римлян 3:21-26; 2 Коринтян 13:4; 1 Коринтян 1:22-24; Колоссян 1:20; Ефесян 2:16; Филип'ян 2:8.

13 Що за Цар

(Пісня в німецькому оригіналі)

Was für ein König, der sein Land verlässt für mich. Und alles hingibt, was ihm lieb und wichtig ist. Der sich aufmacht und weit in die Fremde zieht, um zu suchen die, die er von Herzen liebt. Der nicht ruht bis auch der letzte seiner Freunde bei ihm ist, der voll Sehnsucht und voll Freude mich in die Arme schließt.

Wer so ist, der ist wahrhaft königlich. Diesen König liebe ich.

Was für ein König, der ein großes Festmahl hält für all die Schwachen und die Armen dieser Welt. Der uns seine Brüder, seine Schwestern nennt, weil er wie wir das Leben hier auf Erden kennt. Was für ein König, der aus Liebe seine Krone niederlegt und sie eintauscht gegen eine, die aus Dornen ist.

Was für ein König, der sein Leben für mich gibt, wo ich doch nicht von edler Herkunft bin. Was für ein König, der dem Tod ins Auge sieht und ihn als Erster ein für alle Mal besiegt. Was für ein König, der den Weg geht, der noch nicht gegangen ist, weil dieser Weg für uns der Weg in die Freiheit ist.

Lothar Kosse, 2011, з люб'язного дозволу.

14 Цар у гробниці

Царя ховають по-особливому. З великою процесією й гідною гробницею. Розп'ятих злочинців залишають висіти на хресті цілими днями, для залякування. Потім вони потрапляють до братської могили неподалік від хреста. З їхніми тілами поводяться, як із трупами тварин. На хресті цих людей ламають. І стирають усяку пам'ять про них.

Але тут висить Автор життя. Убитий разом із двома злочинцями. Що ж тепер станеться з Ним? У драмі розп'яття є маленький промінь світла. Йосип з Ариматеї, член синедріону, — таємний учень Ісуса. Тепер настала його година. Тепер він доводить, що він учень Ісуса. Як заможна людина, він подбав про себе й придбав собі гробницю. Гробницю в скелі з великим, багатотонним каменем перед входом. Його вкочують по жолобу в землі до отвору гробниці.

Йосип збирає всю свою мужність, іде до Пилата й просить тіло. Той, здивований швидкою смертю Ісуса, погоджується. Йосип знімає тіло з хреста. Сам чи з помічниками — невідомо. Він обгортає Ісуса лляним полотном. Треба поспішати: субота починається із сутінками. Він кладе Ісуса у власну гробницю й розраховує, що для себе йому доведеться придбати нову.

Багато передбачень (пророцтв) здійснилися в житті й смерті Ісуса. Особливість, яка не стосується жодної іншої людини. Навіть про похорон написано сотні років до того: серед безбожних визначили Йому гріб, але Він був у багатого у Своїй смерті.

Часто, коли апостоли розповідають Євангеліє, вони завжди згадують, що Ісус не лише помер, а й був похований. Ніхто не повинен відкидати це як дрібницю. Бо хто похований, той мертвий. Не непритомний. Не в стані удаваної смерті. Усі функції тіла незворотно припинилися. Розділ «Ісус» із гробницею тимчасово закрито.

Якщо зі смертю на хресті все здавалося скінченим, то з похованням — тим паче. Потім римляни запечатали гробницю, і її охороняв спеціальний загін. Юдейські книжники мусили бути певні, що учні Ісуса не прийдуть викрасти тіло. Але від учнів небезпеки було мало, вони розбіглися. На відміну від учнів, книжники пам'ятали, що Ісус кілька разів говорив про Свою насильницьку смерть, а також про Своє воскресіння. Щось висіло в повітрі. Чи мало ще щось статися?

У давньохристиянському Символі віри сказано: «похований, і зійшов у царство смерті». Автор життя вривається в неприступну твердиню смерті, Сам помираючи й будучи мертвим. Про Себе Ісус згодом скаже: Я був мертвий.

Те, що сталося потім по той бік смерті, коли Він зійшов у царство смерті, не менш важливе, ніж те, що відбулося на хресті. Але певне одне: і це сталося заради нас. Заради смертних людей, щоб ми жили — разом із Ним.

Його мучили, але Він терпів це без скарги. Як ягня, яке ведуть на заріз, як вівця, яку стрижуть, Він усе мовчки зносив, не скаржачись.

Посеред ув'язнення й судового процесу Його наздогнала смерть. Через те що Його народ узяв на себе таку велику провину, Його життя обірвали. Хто з людей цього покоління про це замислюється?

І Йому дали гріб серед безбожних, але Він був у багатого у Своїй смерті, бо не вчинив неправди й не було підступу в Його устах.

Ісаї 53:7-9

Дії 2:22-46; 3:15; Євреїв 2:10; Матвія 27:57; Марка 15:43; Івана 19:38; Ісаї 53:9; 1 Коринтян 15:4; 1 Петра 3:18-22

15 Цар у царстві смерті

Навіть царі мусять помирати. Цей Цар, про Якого ми тут говоримо, зазнав болісної смерті. Його насильно стратили на хресті. Потім Його поклали в гробницю в скелі, яку закрили великим каменем.

Людина — більше, ніж її тіло. Після смерті вона живе далі. Її свідомість, її духовну душу не можна вбити. Духовна душа відповідає цілій *людині*, вона залишається й є повноцінною особою в потойбіччі. Без матеріального, смертного тіла. І поза християнською вірою є безліч ознак, щоб не говорити про докази, що *людина* може існувати поза своїм тілом і всіма чуттями сприймати довкілля невидимого й потойбічного світу.

Це потойбіччя — царство смерті. У єврейській Біблії воно називається *шеол*. У Новому Завіті підземний світ, де перебувають мертві, називається *гадес*. Там є частина для праведних і частина для неправедних. Першу називають «*лоном Авраамовим*». Крім того, є *найнижча частина*, де ув'язнено бунтівних і занепалих ангелів, які змішалися з людьми до Ноя і за його часів. Вони відіграли вирішальну роль у тому, що люди так упали в гріх, що Бог поклав цьому край потопом. Так розповідає перша книга Мойсеєва. Давня Церква проголошує у своєму Символі віри, який і досі щонеділі безліч разів разом уголос промовляють християни: *Зійшов у царство смерті*. Саме туди, у підземний світ, прихований від нас, куди можна ввійти лише через смерть, — туди вниз і всередину зійшов Він, Христос, Цар.

Можливо, читачеві це здається дивним і архаїчним. Але світогляд Біблії доволі простий: є створений видимий і створений невидимий світ. Невидимий світ охоплює небо, де живе й царює Бог. Це пояснюється словами й поняттями, які ми знаємо з видимого світу, щоб ми взагалі хоч якось могли уявити собі цей світ, більш чи менш прихований від нас. Боже небо — *угорі*. Підземний світ, царство смерті, — завжди *унизу*, *під землею*. Під землею означає не лише могилу, а потойбічний, невидимий підземний світ, де перебувають мертві.

Хоча лоно Авраамове — місце спокою, єврейська Біблія все ж не описує шеол як місце, куди хочеться потрапити, бо там так гарно. *Шеол означає смерть, а також владу смерті, якої Бог ніколи не хотів.*

Новий Завіт називає підземний світ гадесом. Так це місце називалося й у грецькій міфології. Пізніше ім'ям Гадес (Аїд) стали називати волод

аря підземного світу. Це місце треба відрізняти від пекла. Гадес і пекло — не одне й те саме.

Повернімося до того дня розп'яття й похорону Ісуса. Зовні все затихло, замучене тіло Ісуса спочивало в гробниці. Почалася субота. *Але Цар не спочивав.* У підземному світі відбувалося щось величезне. *Цар зійшов униз.* Лише як Померлий Він міг зійти в це царство смерті. І зустрітися з князем смерті. У яму давнього змія Він зійшов і розчавив йому голову. Він переміг сильного, щоб пограбувати його майно. Щоб визволити полонених.

Не для того, щоб страждати далі, зійшов Він у шеол, а щоб перемогти, визволити й проголосити.

У найнижчу в'язницю, до занепалих ангельських князів зійшов Він. Їм Він проголосив не звістку спасіння, а звістку перемоги. Вони мали знати, що їхній план і план їхнього князя темряви не вдався. *Його смерть означала їхню смерть. Його смерть, яку затіяли всі сили темряви, не була їхньою перемогою. Це була їхня поразка.* Несподівано для себе вони тепер зустрічають Переможця там, де ніколи б Його не чекали, і чують із Його уст, що прийшло спасіння для людей. Не загибель смертних разом із силами темряви, а перемогу, спасіння й вічне життя тепер звершено, і вони приготовані для грішників. Для грішників, які цього не заслужили, але над якими Цар змилосердився.

У шеолі, або гадесі, були також усі, хто боявся Бога й помер до дня розп'яття. Вони були в царстві мертвих, але не в небесному раю. *Тепер до них приходить обіцяний Цар — до Авраама, Давида, Йова і як їх там усіх звати. Цар слави входить, і незліченний сонм приймає й вітає Його. Це в'язні надії!* Їхня надія — не залишитися там. І Цар прийшов не для того, щоб залишитися. Він прийшов, щоб вивести їх звідти й увести в небесний рай.

Так ще того самого дня, коли помер Христос, відбувається великий вихід із гадесу в рай. Бо одному з розбійників на хресті Він сказав із великою впевненістю: *Сьогодні ж будеш зі Мною в раю.* Цей розбійник іде за великим Царем, Який бореться за Свій народ і всіх веде до небесного святилища — у славну Божу присутність.

Позаду залишаються руїни шеолу і ті в ньому, хто не повірив. Можливо, і не виключено, що Він визволив із підземного світу й тих, кому там звістив спасіння. Хто зустрічає Його, хто кличе до Нього — байдуже де, — буде спасенний. Він багатий для всіх, цей милосердний Цар слави.

Цар з'єднався з нашим життям і став Людиною. Він прожив життя, яке мали прожити ми. Він узяв на Себе нашу смерть, забрав від нас наші

гріхи й Сам відніс їх до гробу. Бог зараховує нам Його смерть — ми можемо жити. Новим, вічним, безсмертним життям. Він зійшов униз і зламав твердиню смерті, щоб ми могли жити. Він повернувся до життя. Його смерть — наша смерть, а Його життя тепер — наше життя.

Кожен крок, усе життя Царя було необхідне для спасіння. Інакше Йому досить було б з'явитися лише для хреста. Між хрестом і воскресінням Цар дав битву за Свій народ, хоча гробниця в скелі нічого такого не віщувала. Боротьбу у видимому світі було звершено — аж до смерті. Тепер настала боротьба в невидимому світі. Він спустошив шеол і вивів полонених нагору, на гору Сіон, гору Божу.

І так, оживлений до нового життя, Він пішов до духів у невидимому світі, які за часів Ноя повстали проти Бога і які тепер ув'язнені до свого остаточного засудження, і проголосив їм Свою перемогу.

1 Петра 3:19-20

Тому й каже: «Піднявшись на висоту, Він полонив полон і дав людям дари.» А те, що Він піднявся, — що це означає, як не те, що Він і зійшов у нижчі частини землі? Той, Хто зійшов, — Той Самий, Хто й піднявся понад усі небеса, щоб наповнити все.

Ефесян 4:8-10

Не бійся! Я Перший і Останній, і Живий; Я був мертвий, і ось Я живий на віки вічні, і маю ключі смерті й гадесу.

Об'явлення 1:17-18

2 Самуїлова 22:6; Йова 17:16; Псалми 15 (16):10; 29 (30):4; 67 (68):17-25; 114 (116):3, 8-9; 115 (116):6; 117 (118):17-27; Ісаї 14:9-15; 38:18; 45:2; Єзекіїля 31:16; Осії 13:14; Захарії 9:9-12; Матвія 12:28-29, 40; Дії 2:22-36 (Псалом 15 (16):10-11); Римлян 10:6-10 (Повторення Закону 30:12-14); Колоссян 1:16; 2 Петра 2:4.

16 Воскресіння Царя

Мертві не оживають. Правило без винятку. Жодне особливе відкриття, це знає кожен. Смерть, наша скінченність і тлінність — не той обрій, яким ми хочемо вдовольнитися. Багато хто відчуває, що ми створені для більшого, ніж повернутися в землю. Це не може бути все.

Цар вирушив на війну. Сам, за дорученням Свого Отця. За нас. Він вийшов проти влади смерті. Він дозволив Себе перемогти. Програв бій і саме цим його виграв. Він подолав владу смерті. Він обернув смерть на життя. За Свого життя Він повернув до життя кількох людей. Тепер Його Самого Отець воскрешає з мертвих. Правило без винятку скасовано. Бог Отець не мовчить про смерть Праведника. Він мовчав у Гетсиманії, коли Ісус молився, щоб Його оминули ці страждання. Він мовчав, коли разом зі Своїм Сином ішов важкою дорогою страждань. Він мовчав, коли Ісус висів на хресті. Але потім Отець заговорив, явив усю Свою Божу силу і повернув Ісуса до життя.

Хрест — це жорстоке, тверде «ні» людей. Воскресіння — це показове «так» Бога. Його «так» Христові, життю і нам, хоча ми поводимося як Його вороги. Або ж нам зовсім байдужий наш Творець.

У смерті Ісуса Ісус стикається з ворожістю людей. І з ворожістю сил темряви й смерті. І стає жертвою за наші гріхи замість нас. Воскресіння скріплює печаткою, що питання провини, проблему наших гріхів, розв'язано раз і назавжди. На нашу користь. У воскресінні переможено всі невидимі сили, ворожі Богові й людям. Дорога для Божого Царства вільна! Що за Цар виходить із цієї гробниці! Цар живий! Він переможцем повернувся з мертвих. Почалося майбутнє нового життя.

Воскрес! Сам Ісус — Той, Хто проламує смерть і залишає позаду замкнену гробницю в скелі. Акуратно складені, Він залишає Свої похоронні полотна й входить у світ воскресіння. Він той самий Ісус, Якого знали учні. Рубці на руках, на ногах і в боці залишаються вічною пам'яттю й знаком Його страждань і Його смерті за нас. Але тепер Він живе новим буттям. Він проходить крізь замкнені двері, Йому не потрібен час, щоб переходити з місця на місце. Їсть рибу зі Своїми учнями, дозволяє доторкнутися до Себе, є і назавжди залишається справжньою людиною.

Важкий, багатотонний камінь відкочено від гробниці. Не для того, щоб Ісус міг вийти, а для того, щоб учні й жінки могли увійти в порож

ню гробницю.

Це воскресіння суперечить усьому, що ми знаємо. Такого ж не може бути! Казка? Міф? Чого тільки не залучали, щоб спростувати цей історичний факт. Але навряд чи якась подія світової історії засвідчена так добре, як ця. І це не повинно нас дивувати. Бо з цією подією все стоїть або падає. Гробниця була порожня. Надто багато очевидців зустріли Воскреслого. Смертельно налякані учні стали відважними сповідниками Христа. Вони більше не боялися смерті. Надто багато людей сьогодні переживають зустріч із Христом у надприродних, науково не пояснених видіннях і голосах.

Воскресіння Месії-Царя вивело людство в новий вимір. У ньому є місце для всіх людей. Він назавжди залишає смерть і тлінність у могилі. Перед нами нове буття. Життя з надлишком. Вічне життя і нове творіння — ось що виборов для нас наш Цар. Ціною Свого життя.

Його воскресіння вириває нас назовні, у життя. Життя, яке варто прожити, перемогло — через Нього.

Ти, Господи, не віддаси мене царству мертвих! Ти не допустиш, щоб я навіки скінчив у могилі, бо я вірно тримаюся Тебе!

Ти ведеш мене дорогою до життя. Біля Тебе я знаходжу незатьмарену радість; з Твоєї руки приходить до мене вічне щастя.

Псалом 15 (16):10-11

Івана 2:22; Дії 2:24, 32; 3:15; Римлян 4:24-25; 6:4, 9; 8:11, 34; 10:9; 1 Коринтян 15; 1 Солунян 1:10; Ефесян 2:1-6; Колоссян 3:1; 2 Тимофія 2:8.

17 Вознесіння Царя

Вознесіння Царя Ісуса — це не втеча. Не просто зміна місця: це подія з величезними наслідками. Насправді не менш важлива, ніж хрест, гробниця чи воскресіння. Про цю подію майже нічого не чути. У Німеччині вона дарує нам свято навесні, відоме також як *День батька*. А тим часом ця подія вінчає життя і смерть Ісуса.

Німецька назва «Himmelfahrt» (буквально «поїздка на небо») звучить дивно. Це не була «поїздка», бо так Ісус ніколи не дістався б мети. Це був перехід у небесний Божий світ, у трансцендентне, яке зовсім не схоже на наш видимий, іманентний світ, але й не далеко від нього.

Ісус пройшов крізь небеса в тріумфальній ході. Усі істоти того потойбічного світу схиляються. У них немає іншого вибору. Ця дорога веде аж до Божого престолу. Подібно до Його в'їзду в Єрусалим, але все ж зовсім інакше. Бо хрест уже позаду.

Людина проклала й відкрила для нас, людей, дорогу до Божого батьківського серця. Він — дорога. Тепер ми можемо повернутися додому. Отець чекає на нас. Він хоче нас прийняти.

Спершу там прийняли *Його*, як царського сина. До речі, про День батька: Бог, вічний Отець, вітає Свого Сина. Він радісно Його зустрічає. Небо радіє, усі ангели й небесні істоти. Син повернувся. Після 33 років на землі Він повертається до небесного палацу.

Він звершив важке. Він здобув вічний порятунок, вічне спасіння. Народилося нове творіння. Через те, що Він став людиною, через Його смерть і воскресіння. Не дивно, що в палаці, звідки правлять усесвітом, Його так чекали і тепер приймають.

Усе це не казка. Це реальність із великими наслідками. Наслідків ще навіть не видно до кінця. Це безпосередньо стосується нас, людей.

Для нас ця подія вознесіння може означати лише одне: чинити так, як небесний Отець. Приймімо Царя Ісуса так само, як Його прийняв Отець. Чекаймо на Нього, приймаймо Його. Він хоче ввійти і в наше життя. Він готовий до цього.

До речі, коли Він отак на очах у Своїх учнів у хмарі піднявся на небо, там були двоє чоловіків, два ангели, які сказали: як Він тепер відійшов, так само певно Він і повернеться. Видимо, у хмарах.

Ти в тріумфальній ході піднявся на висоту, полонених повів із Собою. Ти прийняв дари від людей, навіть від непокірних. Справді, Господь Бог залишиться тут жити!

Благословенний Господь! День у день Він несе наш тягар; так, Він, Бог, — наше спасіння.

Псалом 67 (68):19-20

Марка 16:19-20; *Л*уки 24:50-53; *Д*ії 1:4-11; Євреїв 5:10; 4:14.

18 Коронування Царя

Коронування — це пишні церемонії. Ні на чому не заощаджують. Неповторна подія для кожної цариці й кожного царя. Запрошено високопоставлених гостей. Палац прикрашено. Але тепер ми говоримо про небо. Поза простором і часом наша уява обмежена. Фентезі й наукова фантастика надихають нашу уяву. Проте в'їзд, зустріч Месії-Царя Ісуса та Його коронаційне свято в небесному, потойбічному вимірі можна уявити хіба що трохи, якщо взагалі можна. Але це дуже реально і має далекосяжні наслідки.

Ісус увінчаний славою і честю — вінком переможця! Це, мабуть, не вінок з оливкових гілок. Радше метафора, на яку ми можемо спертися. Коронаційне свято триває десять днів.

Бог Отець, Цар усесвіту, дає Своєму Синові найвище почесне місце, яке Він може дати. Він робить Його Своїм намісником. Що Він каже і робить, те ніби робить Сам Бог. Як колись Йосип у Єгипті був заступником фараона.

Ця шана від небесного Отця — не родинна прихильність чи обов'язок. Ісус заслужив це місце. Наскільки глибоко Він принизив Себе, настільки високо Його піднесено. Хлів у Вифлеємі, тяжка праця, без майна, зневажений, а наприкінці хрест. Хоча Він — Творець, Небесний Цар! Лише це почесне місце в центрі всього буття і найвищий почесний титул гідні Його.

Ще цар Давид написав ці таємничі слова:

> *Сказав Господь Господеві моєму: «Сядь праворуч Мене, доки Я покладу Твоїх ворогів підніжком для Твоїх ніг!»*

Це сповнилося. Якщо ви це читаєте, то це не вчорашній сніг. Усе це має наслідки. Якщо Ісуса зроблено Господом і Христом, то це матиме наслідки. Рано чи пізно. Для нашої планети, для кожної людини. Ніхто не обмине цього Господа, цього *Lord of Lords*.

Тоді, невдовзі після того, як Ісус пішов на небо, християни у своїх катакомбах і схованках співали такі пісні:

Тому й Бог так незрівнянно високо підніс Його і дав Йому як почесний титул ім'я, вище за будь-яке інше ім'я.
І через те, що Ісус носить це ім'я, колись усі впадуть перед Ним на коліна, усі, хто на небі, на землі й під землею.
Усі визнають, що Ісус Христос — Господь, і цим віддадуть славу Богові Отцю.

Або: *А Той, Хто зійшов униз, потім знову піднявся вище за найвище з усіх небес, щоб так наповнити Своєю присутністю весь усесвіт.*

А також: *… воскресіння Ісуса Христа, Який тепер — після того як пішов на небо — сидить на почесному місці праворуч Бога і Якому підкорені ангели й усі начальства та влади.*

До речі, так само як при воскресінні, є очевидці й *піднесеного* Месії-Царя. Колишній ревнитель Павло мусив усвідомити: хто хоче винищити християн, той нападає на Самого Христа, їхнього Господа. Це була величезна благодать, що Христос явився саме йому. Не для суду. На дорозі до Дамаска Павло раптом стоїть у сяйві Його небесної слави. Як на сцені під світлом прожекторів. Наслідок: сліпота. Через три дні її зцілено. Наслідок цієї зустрічі: Павло цілком обернувся. Відтепер, як тільки може, він проповідує Ісуса як Месію і Господа. Він миттю збагнув, що саме ця Особа і була Месією, як описано й заповіджено в пророцтвах. Для нього раптом усе склалося докупи.

Ще одним очевидцем, ще до Павла, був учень Степан. Юдеї побили його камінням. Коли на нього сиплеться каміння, він бачить відкрите небо. Бачить Ісуса. Той стоїть у небесній славі й схиляється до мученика, що помирає, щоб прийняти його до Себе.

Йому дано всяку владу на небі й на землі. Він царює. Його слово вирішальне. Але — і це важливо — Він царює інакше. Не так, як це роблять імператори, царі й деспоти. Його правління безкорисливе, справедливе, правдиве й сповнене любові. Його влада — не примусова сила. Зло цього світу не зупиняють насильством. Ісус, Цар над усіма царями, робить це по-Своєму. Так, як ми знаємо Його з Євангелій. Ми можемо Йому довіряти. Він досягне Своєї мети. Досить одного слова — і всі сили цього світу зупинено.

Якщо Отець дав Йому престол, то інакше й бути не може: Він має отримати і престол нашого життя! Ісус, справжній Цар, — не узурпатор престолу. Ми вирішуємо, хто отримає престол у нашому житті. Люди, ідоли, релігії, залежності, страх — і багато чого іншого хочуть панувати над нашим життям. Його влада — єдина, яка нас не поневолює. Єдина, що має майбутнє.

На чиєму боці ми хочемо стояти? Можливо, я іноді недооцінюю могутню велич і славу мого Месії-Царя Ісуса. Тому ми можемо знову й знову віддавати Йому престол нашого життя. У Нього є прощення і поблажливість. Завжди новий початок. Він не дорікає. Він знову й знову приймає нас під Своє правління благодаті.

Я бачив у нічних видіннях: і ось із небесними хмарами йшов Хтось, подібний до Сина Людського. І Він підійшов до Старого днями, і Його підвели до Нього.

14 І Йому дано владу, і честь, і царство, і всі народи, племена та мови служили Йому. Його влада — вічна влада, яка не мине, і Його царство таке, що не буде зруйноване.

Даниїла 7:13-14

Відповідник у Новому Завіті:

Ісус відповів (первосвященикові): *«Так! Але кажу вам: віднині ви побачите Сина Людського, що сидить праворуч Всемогутнього і йде на небесних хмарах!»*

Матвія 26:64

Ось Він іде з хмарами, і кожне око побачить Його, і ті, що Його прокололи, і будуть ридати за Ним усі племена землі. Так, амінь.

Об'явлення 1:7

Ісус пройшов крізь небо до Божого престолу. Ізраїльтяни в Єрусалимі, ті самі, що вбили Його, сповнюються скорботою, слухаючи проповідь Петра на П'ятидесятницю.

Розчиніться навстіж, могутні брами, відкрийте дорогу, одвічні ворота, щоб міг увійти Цар слави. Хто ж Він, той Цар слави? Це Господь, сильний і могутній, Господь, могутній у бою. Хто ж Він, той Цар слави? Господь Саваот — Він Цар слави.

Псалом 23 (24):7-10

Євреїв 2:7, 9; Псалом 9:37 (10:16); Єремії 10:7, 10; *Дії* 2:34; Євреїв 1:13; Буття 41:41-46; Ефесян 4:8-10; Псалом 109 (110):1; Филип'ян 2:5-11; 1 Петра 3:22; *Дії* 9:1-22; 7:54-60; Матвія 28:18; *Луки* 11:23.

19 Мій Цар слави

(Пісня в німецькому оригіналі)
Der Wind, der in mir weht
Das Wort, das nie vergeht
Alpha und Omega
Der sein wird, ist und war
Berge verbeugen sich vor seinem Angesicht
Ein Wort und es geschieht
Er kommt und Ängste fliehn

Das ist mein König, König der Herrlichkeit
Sein ist das Reich, die Macht in Ewigkeit
Nichts muss ich fürchten, solange ich weiß
Dass der König der Könige nah bei mir bleibt

Der Weg auf dem ich geh
Das Licht auf meinem Weg
Meine Heimat, mein Zuhaus'
Deine Nähe füllt mich aus

Das ist mein König, König der Herrlichkeit
Sein ist das Reich, die Macht in Ewigkeit
Nichts muss ich fürchten, solange ich weiß
Dass der König der Könige nah bei mir bleibt

Tobias / Samuel / Hundt / Harfst

20 Цар — Син Давидів і Син Божий

Другий псалом не має надпису. Це царський псалом, і ми очікували б, що він Давидів. Можливо, так і є, але цар, якого тут описано, не може бути Давидом, і навіть його сином Соломоном. Радше цей псалом указує на єдиного в своєму роді Царя, Якого тоді не було. Помазаник у Псалмі 2, Месія, — це Цар, обраний Богом. Його помазують на царя й настановляють, і водночас Він помазаний Духом, щоб виконувати Своє служіння.

У цьому трохи довшому розділі на першому плані те, що цей Цар — Син Божий. На давньому Сході, у єгиптян, а також у Месопотамії, цар був утіленим божеством. Якщо читати Псалом 2, не знаючи, про кого насправді йдеться, то в цьому псалмі помазаника настановляють царем на горі Сіон в Єрусалимі і цим усиновлюють як сина Всевишнього. Отже, раніше він ним не був. «Породження» в Псалмі 2 — це інтронізація. Сходячи на престол, цар стає усиновленим сином Божим.

> *«Я ж настановив Свого Царя на Сіоні, Своїй святій горі!»*
> *Я оголошу постанову Господню. Він сказав мені: Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив.*
> *Проси в Мене, і Я дам Тобі народи в спадщину, а кінці землі — у Твоє володіння.*

На відміну від історичної ситуації, влада тут простягається не лише на Юдею чи Ізраїль, а на всі народи. Невже мріяли про світове панування?

Божа мрія — об'єднати всі народи під одним єдиним у своєму роді Царем і через Нього благословити весь світ. Почалося це з Давида як прообразу ідеального царя і прототипу Царя, Який мав прийти. Не будь-якого царя, а одного з його нащадків, іншими словами, Сина Давидового. З царського племені Юди. Псалом 2 дивиться в майбутнє й очікує буквального сповнення. Псалом — не перебільшена мрія, а найчистіше месіанське пророцтво, яке сповнилося і ще сповниться до кінця. Ми живемо сьогодні в сповненні цього псалма, як показують Дії 13:32-34:

> *І ми звіщаємо вам добру звістку про обітницю, дану батькам: Бог сповнив її нам, їхнім дітям, воскресивши Ісуса, як і написано в другому псалмі:*
> *«Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив».*

А те, що Він воскресив Його з мертвих, щоб Він більше не повернувся до тління, Він висловив так: «Я дам вам вірні милості Давидові».

Вірні милості Давидові — це обітниця, дана Давидові, а отже й народові, царем якого він був: мати на Давидовому престолі Сина, Який мав прийняти вічне панування над світом (Ісаї 55:3). *У Христі це сповнилося.* Ізраїль справді має значення для всього світу. Бо Ісус, юдей, з племені Юди, тепер сидить на небесному престолі. Він — сповнення, а ще краще — сповнення понад міру. *Бо Він не стає Сином, Він — вічний Син Божий, Який став людиною.* Народжений від Бога, Він і як людина — Син Божий, а у воскресінні ще й підтверджений як такий:

… Євангеліє Боже (яке Він заздалегідь обіцяв через Своїх пророків у святих Писаннях) про Свого Сина (Який походить із роду Давида за тілом і об'явлений Сином Божим у силі за Духом святості через воскресіння мертвих), Ісуса Христа, нашого Господа.
Римлян 1:1-4

Другий псалом описує обряд сходження на престол. Євангеліст Марко підхоплює його і втілює у своєму Євангелії. Інтронізація царя в Псалмі

2:7-8 відбивається передусім у Марка 1:11 і 9:7, але йде в інший бік, ніж, мабуть, очікували б юдейські читачі, а потім завершується в 15:39.

Псалом 2	Євангеліє від Марка
Помазання царя і дар Духа 2:2, 6	«Помазання» Ісуса на Царя 1:11
Настановлення на горі Сіон (сходження царя на престол) 2:6	Божа мова до Ісуса (та Івана) (розкриття небес) 1:11 і 9:7
Божа звістка народам 2:6	Проголошення Ісуса Сином Божим 1:11 і 9:7
Узаконення влади й наділення царя повноваженнями, Боже проголошення царя Божим сином 2:7	Слава Ісуса під час Преображення на Хермоні 9:2-3, 7
Передання влади — світове панування єрусалимського царя 2:8	Влада Ісуса у вигнанні демонів і в чудесах
Прийняття знаків влади (залізний скіпетр — розбивання глиняного посуду) 2:9	Жезл Ісуса — це проповідь Його Євангелія 1:14 (на основі Ісаї 11:4 — «жезл Його уст») Сходження Ісуса на престол — хресна дорога на Голгофу — хрест як престол 15:16-19, 39

Цим дослідженням я завдячую Ненадові Божовичу (Nenad Božović), зі збірника «Christ of the Sacred Stories», 2017, Тюбінген.

У найпершому вірші Марко починає: «*Початок Євангелія Ісуса Христа, Сина Божого*». Христос, Помазаник, — Він Син Божий! Нарешті можна сказати, хто та історична Особа Месії з Псалма 2. Але що це за Месія, Якого описує Марко? Лінія веде просто до хреста, де не юдей, а римлянин приєднується до початкового визнання Марка: *А сотник, що стояв навпроти Нього, побачивши, що Він так закричав і віддав духа, сказав: Справді, ця Людина була Син Божий!* (15:39)

На початку, як і в Псалмі 2, це Бог Отець звертається до Свого Сина і промовляє про Нього те, що має суттєве і водночас неосяжне значення: *І пролунав голос із небес: Ти Мій улюблений Син, Ти Мені до вподоби* (1:11). Так само й посередині Євангелія: *І з'явилася хмара, що затінила їх; і пролунав голос із хмари: Це Мій улюблений Син, Його слухайте* (9:7).

Сходження Духа на Ісуса у світлі інтронізації в Псалмі 2 можна розглядати як «помазання Ісуса на Царя»: *І зараз же, виходячи з води, Він побачив, як розкриваються небеса і Дух, мов голуб, сходить на Нього* (1:10). До

Ноя голубка повернулася з оливковим листком, і це дає нам змогу розпізнати в голубі Божого Духа (оливкова олія = помазання Святим Духом). Через сходження Духа Ісуса узаконено й наділено владою як довгоочікуваного Месію. Це робить Сам Бог Отець: *Я знайшов Давида, Мого раба, — Своєю святою оливою Я помазав його* (Псалом 88 (89):21). Сповнюється ще одне слово Ісаї: *Ось Мій Раб, Якого Я підтримую, Мій Вибранець, Якого вподобала Моя душа: Я поклав на Нього Свого Духа, Він звіщатиме народам право* (42:1). Стосунок Бога до Ісуса неповторний і сповнений любові, взаємної прихильності. Він перевершує всі стосунки, які ми знаємо, і наповнює царювання Ісуса як Єдинородного Сина Божого небаченим виміром і повнотою.

Передання влади цареві, згадане в 2:8, відбувається в Марка 1:11 через з'єднання з Духом і виявляється у владі Ісуса. Ісус навчає як Той, Хто має «владу» (1:22, 27); Його владу видно і у вигнанні демонів (1:24), що подібне до влади царя в Псалмі 2:9. Його владу видно й у тому, що поява Ісуса викликає здивування і захоплення (1:27), що звістка про Його діла поширюється (1:28) і чудес стає дедалі більше (1:29-34).

Залізний жезл із Псалма 2:9, яким вороги розбиваються, мов глиняний посуд, можна пов'язати з Ісаї 11:4 — місцем, що говорить про «жезл уст» сповненого Духом Месії. Якщо перенести це на інтронізацію Ісуса в Марка 1:1-15, то жезлом Ісуса, царським скіпетром, можна вважати «жезл Його уст», *тобто скіпетр Ісуса — це Його проповідь Євангелія (1:14).*

У 2:8 цареві обіцяно народи у володіння і передано світове панування. Якщо розглянути цю обітницю в контексті Марка 1:11, постає питання, які народи обіцяно Ісусові у володіння і що в цьому контексті означають «кінці землі». Відповідь може бути така: усі народи, яким проповідують Євангеліє і які його приймають, — це народи, що стають «володінням» Ісуса. Євангеліє проповідують аж до «кінців землі». Перший представник одного з цих народів, які стають володінням інтронізованого Месії Ісуса, — римський сотник (центуріон) під хрестом у 15:39.

Замість примноження Його політичної влади, як очікували, інтронізація в Марка йде в протилежному напрямку: *Месія не прагне політичної влади.* Перед учнями стоїть Месія, Який страждатиме. Перед прославленням на горі Хермон Ісус один раз, у 8:31-33, заповідає Свої страждання, після прославлення — ще двічі, у 9:30-32 і 10:32-34. Якщо мати це на увазі, можна зрозуміти, чому Ісус у Марка ніколи Сам не називає Себе Месією чи Сином Божим, а завжди вживає інші слова, які не викликають хибних очікувань.

Останній крок інтронізації Ісуса в 15:39 готувався раніше в кількох місцях: спершу через в'їзд Ісуса в Єрусалим, через помазання Ісуса жінкою на Його поховання, потім на суді перед Пилатом і, нарешті, у глузуванні воїнів з Ісуса. Коли Ісус в'їжджає в Єрусалим в 11:1-10 і сидить на ослі, можна побачити паралель з інтронізацією Соломона, який в'їхав у Єрусалим на Давидовому мулі (1 Царів 1:38). Це пояснює вигук натовпу «*Благословенне царство нашого батька Давида*» в 11:10, який показує, що люди чекали відновлення дому Давида.

Під час Його страстей Ісуса перевдягають і вбирають у реквізит еллініcтичного васального царя — у пурпурову одежу й терновий вінок. Привітання «Радій, Царю юдейський» відтворює звичне вітання вірнопідданих перед правителем і подібне до «Ave Caesar». *Уся сцена задумана як карикатура на царський обряд.* Ісуса б'ють тростиною по голові й плюють на Нього. За Матвія 27:29, тростину кладуть Йому в праву руку і так роблять її «царським скіпетром». Цим карикатурним царським обрядом воїни висміюють Ісуса і заперечують, що Він законний правитель.

Сходження на пагорб Голгофу (15:22) можна тлумачити як сходження Ісуса на престол. Так це місце стає протилежністю Сіону: тоді як царська інтронізація на Сіоні в Псалмі 2 означає політичну владу, на пагорбі Голгофа на престол сходить страдженний Месія-Цар. *Сам хрест — це царський престол, на якому Ісус помирає як Цар юдейський.*

Розірвання храмової завіси символізує відкриття доступу до Бога для всіх народів, і це можна пов'язати з виразом «дати народи у володіння» в Псалмі 2:8. Це відкриття відбувається в смерті Ісуса: *Через розп'яття Свого Сина Бог об'являє Себе перед усіма народами.*

Наостанок іде визнання сотника в 15:39. На відміну від юдейських первосвящеників, сотникові не потрібне знамення, щоб повірити, — він приходить до віри під хрестом. *Лише під хрестом читач може зрозуміти, Хто такий Ісус і яким Месією Він був.* Так інтронізація Ісуса в Марка завершується.

Що нам залишається сказати наприкінці цієї мандрівки другим псалмом і Євангелієм від Марка? Святі Писання Старого і Нового Завіту становлять переплетену й нерозривну єдність. Одного без другого не буває. *Пророцтво — це Божа реальність!*

Цар прийшов, і Він прийде вдруге. Він — наш Цар. Відгукнімося беззастережно і перед усім світом, тут і тепер, на цей заклик, якому незабаром скориться весь світ:

11 Служіть Господеві в страху, тремтіть перед Ним і вітайте Його з радістю!

12 Віддайте шану Його Синові, щоб Він не розгнівався і ви не загинули на своїй хибній дорозі, — бо Його гнів швидко спалахне вогнем, що вас пожере! Щасливі всі, хто шукає захисту в Ньому.

Вірні милості Давидові як вічний завіт:

Коли сповняться твої дні і ти спочинеш зі своїми батьками, Я поставлю після тебе твого нащадка, що вийде з твого тіла, і зміцню його царство. Він збудує дім для Мого імені, а Я зміцню престол його царства навіки. … І твій дім та твоє царство будуть тривкі перед тобою навіки, твій престол буде міцний навіки.

2 Самуїлова 7:12-16

1 Чому бунтують народи? Навіщо люди кують задуми, приречені на провал?

2 Царі цього світу готові до нападу, і можновладці змовляються між собою, щоб воювати проти Господа і проти Царя, Якого Він помазав.

6 Він каже: «Я Сам настановив Свого Царя тут, на Сіоні, Своїй святій горі!»

7 Тоді каже Цар: «Я оголошу постанову Господню; Він сказав мені: «Ти Мій Син, Я сьогодні Тебе породив.

8 Скажи Мені, чого Ти бажаєш, Я це сповню! Я дам Тобі всі народи в спадщину, земля аж до найдальших її кінців буде Твоїм володінням!

10 А тепер схаменіться, царі світу, остережіться, судді землі!

Псалом 2

Давидів псалом.

Сказав Господь Господеві моєму:

Сядь праворуч Мене, доки Я покладу Твоїх ворогів підніжком для Твоїх ніг!

Жезл Твоєї сили Господь пошле із Сіону; пануй серед Своїх ворогів!

Псалом 109 (110):1-2

Помазаник у царських псалмах: Псалми 2:2; 19 (20):7; 83 (84):10; 88 (89):39; 131 (132):10

21 Дар Царя

Ісус обіцяв це. Коли Він піде, коли Його вже не буде і учням доведеться обходитися без Нього, Він пошле Духа. Як Того, Хто Його заступить. Це *Святий Дух*. Він такий єдиний з Ісусом, так ототожнений з Ним, що Ісус може сказати: Він Сам прийде до них. Цей Дух — Бог, так само як і Ісус, Особа, Яка є всюди. Всюдисущий. Тепер Ісус як увінчаний Господь і Цар через цього Духа безпосередньо з усіма, хто Його любить. Тобто з тими, хто Йому вірить і слухається Його.

І для цього дня, коли було даровано Духа, ще й сьогодні є свято. Цілі вихідні. *П'ятидесятниця* — так називається ця історична подія. Це юдейське свято. Між Великоднем, тобто воскресінням Ісуса, і святом П'ятидесятниці минає п'ятдесят днів. Через сорок днів Ісус пішов на небо. Через десять днів по тому Він дарує і посилає Духа на учнів, що молилися в Єрусалимі.

Це означає десять днів коронаційного свята та інтронізації Царя в небесному світі. Небо і його мешканці радіють. Син повернувся і звершив те, що треба було зробити, щоб спасти світ. Це треба відсвяткувати. І винагородити. Отець дарує Своєму Синові — крім найвищого почесного місця — Святого Духа.

Цей Дух тепер — рука й око Царя. Посланий по всій землі. Христос там, де Дух. Він діє всюди. Шукає, допомагає, визволяє, просвітлює, відвертає лихо, а також приносить суд там, де несправедливість перейшла всі межі.

Через цього Духа царює Він, Месія-Цар. Його влада справжня. Серед Його людей, вірних Йому. У Його Царстві, яке — доки Цар ще не повернувся — невидиме. Бо політично панують великі цього світу. Вірних Ісусові часто гноблять. Навіть переслідують. Вони, як колись Сам Ісус, належать до *стражденного Царства*.

Божий Дух, Якого Цар послав і дарував, — доказ того, що Він Цар, Найвищий, Первісток із мертвих. Той, Хто тепер як воскресла Людина знову отримав усю велич і божественне багатство, які мав, перш ніж прийшов і перш ніж постав світ. Адже все це Він залишив, коли став людиною. Він добровільно зрікся цього. Саме цю славу Дух Христа засвідчує й підтверджує на землі. Передусім там, де люди прагнуть її.

Цей живий Божий *Дух* — або *Дух* Месії — це зв'язок, що міцно поєднує Його з Його учнями на землі. Відстані не перешкода *для* цієї єдності й спільності. *Дух* свідчить про Месію-Царя всюди, де *люди* чують Євангеліє і воно їх торкається.

Дух — це *сила для* учнів бути вірними Цареві. Він їхній Провідник, їхній Наставник, їхній Захисник і Оборонець.

Можна почути чимало жартів про цього *Духа*. Начебто Він причина незрозумілих, *але* зовсім дріб'язкових явищ. Такий собі привид. Важливо одне: цей *Дух діє* без перерви. З божественними, з безмежними можливостями. Щоб *люди* особисто зустріли Царя. І повернулися додому, в Його Царство. Воно відкрите *для* всіх. Особливо запрошені слабкі. Ті, хто сумнівається. Ті, хто геть усе зіпсував. Грішники, які знають, що вони грішники. А також ті, хто вважає себе *добрими людьми* і ще не знає, що так само потребує Його.

Цей Божий *Дух*, цей *Дух* Христа, разом із серцем Ісуса і з серцем Отця діє на передовій, коли йдеться про спасіння світу. Ми були б безмежно здивовані, якби могли побачити невидиме крізь спеціальні окуляри, та ще й у кольорі. З другого боку, страшно навіть уявити, яким був би наш світ, якби Цар не дарував цього *Духа*.

Тому й сказано в Божій Книзі: «Піднявшись на висоту, Він полонив сам полон і дав людям дари натомість.

Що ж означають слова: «Він піднявся?» Хіба не те, що Він також зійшов у найглибші місця землі!

Той, Хто зійшов, — це Той самий, Хто й піднявся, високо понад усі небесні світи, щоб наповнити Собою весь усесвіт.

Ефесян 4:8-10

Івана 14:18, 28; 16:4, 7; *Дії* 1:5-8; 2; 5:32; Об'явлення 1:4; 5:6; 2 Коринтян 3:17.

22 Цар як щедрий дарувальник і як дар

Добрий та ідеальний цар в античності вирізнявся доброчинністю, щоб, звісно, також вимагати за це шани і зустрічних послуг, як-от відданості. Так тоді все було влаштовано. Ідеальний цар в античності — щедрий добродійник, який дбає про добробут своїх підданих. Він правив, серед іншого, через показову доброчинність. Можливо, це було більше кліше, ніж реальність.

Ісус — Христос, царський Месія, помазаний Цар із кровної лінії Давида. Отже, коли йдеться про Христа, то мотив царя більше чи менше присутній. Як Царя Ізраїлю і всього світу.

Послання до римлян використовує мотив царя в кількох місцях. Основу для цього Павло закладає просто на початку, в 1:3-4:

> *… щоб проповідувати Євангеліє Боже, яке Він здавна обіцяв через Своїх пророків у святих Писаннях, — Євангеліє про Його Сина, Який за тілом походить із насіння Давида, а за Духом святості настановлений Сином Божим у силі від воскресіння з мертвих: Євангеліє про Ісуса Христа, нашого Господа.*

До цього він потім знову й знову повертається і будує на цьому далі. Цим і завершується послання — Тим, Хто царюватиме, на Кого сподіватимуться народи (Римлян 15:7-13). Його страждання і Його готовність принести Себе в жертву не можуть змусити Божу вірність мовчати: Бог дарує Йому владу над усесвітом, даруваши Йому престол. Панування Адама на самому початку позначене непослухом, гріхом і смертю. Панування ж Христа — послухом, праведністю і життям. Смерть не змогла Його втримати, Його воскрешено Божою славою, і тепер Він сидить на престолі праворуч Бога. Царський ідеал Павла просто програмний, це месіанський діалог у Римлян 5-8 і в усьому посланні.

Римлян 5:1-11 — підсумок усього сказаного досі і водночас основа для того, що йде далі. Цей текст обрамлений у віршах 1 і 11 тими самими словами «*через нашого Господа Ісуса Христа*» (так само як усе послання поцарському обрамлене між 1:1-7 і 15:7-13). Цей текст Павла можна розглядати з погляду царського добродійства чи доброчинності. Це кидає на нього особливе світло, і перші читачі, мабуть, так його й розуміли.

Неперевершений царський дар визволяє, зміцнює і зберігає тих, хто йде за царем. Так і в Христа та Його людей.

Ідеальний цар приносив своєму народові чи місту мир і примирення. *Тож ми маємо мир із Богом через нашого Господа Ісуса Христа*. Через Нього, царського Добродійника, ми маємо доступ до Бога. Доступ у царські покої. Там ми стали своїми, ми можемо там жити, 24/7. Для того, хто був негідний, невідомий і незначний, або був ворогом, такий доступ був поза всякою можливістю.

Павло описує Месію, Який приносить жертву, як це робили й царі в античності. Але ця жертва — Він Сам, віддаючи Своє життя. Бувало, що цар жертвував собою на війні за свій народ або був готовий до цього. У всякому разі він очікував цього від своїх підданих, особливо від своїх воїнів.

Але те, що залишає позаду будь-яку звичну схему доброчинного царя античності, — це те, *кому йде на користь це добродійство*. Це якраз не праведні й гідні чи шановані, які знаходили ласку в царів. Тут це грішники, вороги, ті, хто заслуговує на смерть. *Це велика несподіванка: Цар помирає за Своїх ворогів і не може навіть очікувати, що вони служитимуть Йому, як це знали в античності.* Бо там дар давали з очікуванням отримати щось натомість, байдуже в якій формі. Принаймні так працювала доброчинність.

І тема страждань теж порушується в цьому царському діалозі. Царський дар зазвичай означав би кінець стражданням. Але тут страждання залишаються, бо остаточно вони скінчаться лише в славному майбутньому месіанського Божого Царства. Витривати в стражданнях і хвалитися стражданнями — це вияв відданості Цареві, нашому Христові.

1 Отже, тепер ми стали праведними завдяки довірі. Тому ми маємо мир із Богом через нашого Господа, Месію Ісуса.

2 Через Нього ми завдяки нашій довірі тепер маємо і вільний доступ до цього досвіду Божої благодаті. У ній ми твердо стоїмо і з гордістю покладаємося на надію на чудову Божу славу.

7 Дуже рідко буває, щоб людина пішла на смерть за іншу людину, за праведну. Так, можливо, хтось і наважиться померти за справді добру людину.

8 Але Бог дуже ясно показав Свою любов до нас тим, що Месія пішов на смерть за нас, коли ми ще були порушниками Закону.

10 Бо так воно і є: коли ми ще були Божими ворогами, Бог знову примирив нас із Собою через жертовну смерть Свого Сина. А це означає й те, що тим паче тепер, коли ми примирені з Ним, ми зазнаємо спасіння через Його життя.

11 Та не тільки це! Ми ще й з гордістю говоримо про Бога через нашого Господа, Месію Ісуса. Бо ж через Нього нас примирено з Богом!

Римлян 5:1-11

А в іншому місці Божої Книги сказано: «Радійте, народи, разом із Його народом!»

І ще в іншому місці: «Хваліть Господа Бога, усі народи, і нехай усі люди прославляють Його!»

І пророк Ісая каже: «Той, Хто насправді є початком Єссея, постане, щоб панувати над народами. Так, народи сподіватимуться на Нього!»

Римлян 15:10-12

23 Багатство Царя

Цар багатий. Зазвичай. Він має велике майно. Але що таке багатство в минущому світі? І чого варте багатство, якщо його відібрано у власного народу? Якщо багаті лише деякі, а бідних багато?

Месія-Цар Ісус — Син Божий. Він Спадкоємець, Який отримує все. Увесь усесвіт. Усе, що існує. Це належить Йому.

Багатство — це не лише матеріальне майно. Є етичні й моральні якості, на які можна бути бідним чи багатим. Доброта, благодать, любов і справедливість, правда і привітність, щедрість і мудрість — ось чесноти, яких бажаєш від царя. Ісус жив ними як людина. Ці риси залишилися в Нього, і як Найвищий Він залишився таким, яким Його описують Євангелія.

Влада і багатство часто змінюють людей. Не завжди на краще. Ісус був, є і залишається тим самим навіки. Для нас, людей, це добра звістка. Константа. Те, на що ми можемо покластися.

Його багатство слави перевершує золото, срібло і криптовалюту. Його багатство — це нове творіння, по той бік смерті й тлінності.

Вражає, коли читаєш, що *людей*, за яких Він помер і які віддані Йому як вірні послідовники, Він вважає Своїм багатством. Своєю цінною власністю. Люди — найбільше багатство, якщо чесно. Вони роблять наше життя багатим, без них ми були б бідні.

Ісус збагачує. *Він ділить усе Своє багатство, Своє почесне місце, з усіма, хто хоче належати Йому.* Ви ж знаєте, каже одне біблійне слово, у чому виявилася благодать Ісуса Христа, нашого Господа: *Він, бувши багатим, збіднів заради вас, щоб ви збагатилися Його убозтвом.*

Коли йдеться про добрі речі, то нам, чи більшості з нас, нема чого запропонувати. Чесно кажучи: ми жебраки. А Він — Цар, Який став бідним. «Принц і злидар» Марка Твена (Mark Twain) — блискуча розповідь про королівського сина Едварда, який міняється одягом із хлопчиком-жебраком Томом. Через помилку його приймають за Тома, і він живе життям жебрака. Слабке порівняння, але все ж влучне. Ісус залишає позаду небесну славу, вічне сяйво. Він не тримається за це. Добровільно Він віддає все це, щоб дістатися до нас. Щоб ми зблизька побачили й почули, наскільки серйозні Його наміри. Нашим багатством була Його мета.

Тепер Він знову там, звідки прийшов. Усе, що Він мав, Він отримав назад. Тепер уже як людина. Щоб міг ділитися цим із людьми. Його багатство — це Його особиста слава, слава Господа (нім. HERRlichkeit). А також Його святість. Пророк Ісая мав видіння, від якого він здригнувся. Він бачить Господа, що сидить на високому і піднесеному престолі. Ангели оточують Його і служать Йому. Ангели проголошують про Того, Хто на престолі: *Святий! Святий! Святий!* Ісая такий наляканий, що каже: *Горе мені, я грішна людина*. Бо мої очі бачили те, чого, власне, не можна бачити: *Бо мої очі бачили Царя, Господа Саваота.*

Месія-Цар — мов Ягня. Але водночас і мов Лев. Його слава дика, неприборкана й страшна, але водночас сповнена любові, лагідна й привітна. Бог і Його Христос залишаються для нас і таємницею. Він більший, ніж ми можемо помислити. Боятися нам не треба. А от благоговіти — так. Ісаї гріхи було прощено. Коли Ісус очищає нас Своєю кров'ю, ми можемо жити в Його світлі. Досконала любов проганяє страх.

Його багатство — наше багатство. Він не просто щедрий, Він марнотратно щедрий, коли йдеться про Його людей. Вирушаймо і пізнаваймо це багатство. Що за Цар, Який не збирає податків, а обдаровує всіх мешканців Свого Царства!

Господи, ніхто не рівня Тобі! Ти могутній і славний Своєю силою. Хто б не боявся і не шанував Тебе, Царю всіх народів? На це Ти маєш право, бо серед усіх мудреців і царів світу ніхто не може з Тобою зрівнятися.

Єремії 10:6-7

Псалом 49 (50):10; Євреїв 1:2; 13:8; 2 Коринтян 8:9; Ісаї 6:1-7; Івана 17:22; Ефесян 2:6-7.

24 Наш Цар: посередник і заступник

Царя вважали посередником між богами й людьми. Такими були світогляд і віра в античності. Його роль посередника виявлялася у функції найвищого за рангом жерця. Про Августа (Augustus) і його «євангеліє» ми вже чули. Він перший імператор, який перебирає титул Pontifex maximus і цим робить себе як імператора ще й релігійним главою.

Титул Pontifex maximus спершу позначав верховного охоронця давньоримського культу богів, а потім перейшов до римських імператорів. Політика й релігія в той час були тісно переплетені. Так, від Німрода у Вавилоні до фараонів у Єгипті, релігія й політика були в одних руках.

Pontifex означає *будівничий мостів*. Він підтримував зв'язок зі світом богів.

Усі ці функції та почесні служіння досконало поєднуються в Ісусі, Христі. Він — не лише кінець ааронового священницького служіння старого завіту. Він — кінець будь-якого культу богів з його жрецькими й жертовними служіннями, які були звичні в римлян та інших народів і становили всюдисущу й повсякденну віру.

Саме Христос привів Свій народ до Бога. Саме Він заступається перед Богом як Первосвященик, якщо хочете, як Pontifex maximus за Свій народ. Він стоїть за нас і випрошує для нас Божого благословення й Божої допомоги. Він виходить як царський Священик із небесного святилища до Свого народу і приносить нам благословення.

Він заступається за нас, як ніхто інший не може. Він розуміє нас, знає наше серце й душу, знає, чого нам бракує, і з усім цим приносить нас до престолу Всевишнього. Тому в Нього ми в найкращих руках. Він — Посередник між Богом і людиною. Саме Він відновив стосунки з Богом і встановив мир Своєю кров'ю, пролитою на хресті.

Оскільки Ісус походить не з племені Левія і не належить до роду Аарона, а народився з царського племені Юди, Бог передбачив новий священницький чин. Його Він приготував, чи то пак уможливив, задовго до ааронового священства. Тепер Христос — Священик за чином *Мелхиседека*. Той жив за часів Авраама і зустрівся з ним, батьком віруючих. Він був царем Салиму і священиком Всевишнього. Отже, царем і священиком в одній особі. У цій «подвійній функції» він — прообраз Господа Ісуса Христа. Його Бог настановив Священиком і Царем навіки.

А Він, оскільки перебуває навіки, має непроминуще священство. Тому Він і здатен без жодного обмеження спасати тих, хто через Нього приходить у Божу присутність. Бо Він живе вічно і тому безперестанку заступається за них.

Євреїв 7:24-25

1 Петра 3:18; Євреїв 2:17; 4:14-16; 5:5-10; 7:25; 8:6; 9:15; 12:24; Римлян 8:34; 1 Тимофія 2:5; Буття 14; Псалом 109 (110):4.

(Пісня в німецькому оригіналі)
Heilig, Heilig, das Lamm Gottes
Das geopfert ist
Lob und Ehre, sei Dir dem König
Auf dem Gnadenthron
Die ganze Schöpfung singt und
Preist dich, den König
Du bist mir alles Herr
Und ich will dich ehren
Слова: Anja Lehmann

25 Мудрість Царя

Для народу його цар був наймудрішим з усіх людей. Навіть якщо це були лише чутки. Цар був також верховним суддею свого народу. Останнє слово було за ним. Його вирок мав наслідки для людей, тому він мусив бути правдивим і правильним — справедливим.

Давним-давно перед царем Соломоном стали дві жінки. Вони сперечалися за новонароджену дитину. Кожна народила дитину. Одна дитина померла. Мати мертвої дитини потай обміняла мертву дитину на живу. Обдурена мати одразу це помічає. Але як їй довести обман без генетичного тесту? Як мав вирішити Соломон, якщо його там не було, якщо не було свідків? Соломон бере меч, щоб розрубати немовля на дві частини. Половину кожній жінці. З реакції жінок він помічає, хто справжня мати. Справжня мати хоче вберегти дитину, навіть якщо дитину отримає ошуканка. А тій байдуже, якщо дитину вб'ють. Приголомшлива мудрість. Соломон просив у Бога не багатства й влади, а мудрості. Її йому й було дано. Здалеку й зблизька приходили до нього по пораду.

Ісус якось сказав те, що майже пропускаєш під час читання: «Бо вона — цариця Савська — прийшла з краю землі, щоб послухати мудрості Соломона, — а тут Той, Хто *більший за Соломона!*» Ісус вражав Своєю мудрістю. Коли Він говорив і проповідував, відкривався інший світ. Не такий, як у книжників. Через Нього говорив Дух мудрості. Його мудрість була з неба, чиста, для простих людей. Не відірвана, не понад головами. Його слова були мов найчистіша джерельна вода. Освіжні, животворні, очисні.

У Христі, Месії-Цареві, ми зустрічаємо Божу мудрість. Вона зайнята нами, людьми, бо ми в кризі, з якої немає виходу. Його мудрість бере нас під опіку. І виводить на свободу. Справжній вихід. Цар виводить нас. Він знає дорогу. У Ньому, каже апостол Павло, заховані всі скарби мудрості й пізнання. Бути з Ним, слухати Його — найкраще рішення, яке можна ухвалити.

Мудрість — це здатність втілювати знання й досвід у повсякденне життя і ухвалювати добрі рішення. Такі, що добрі для всіх. Що мають майбутнє. Навіть якщо сьогодні вони означатимуть болючі обмеження й відмову від чогось.

Політикам ми бажаємо мудрості. Ми благословляємо їх мудрістю в ім'я нашого Царя. Їхнє завдання — більше виклик, ніж привілей. У кого найкращі рішення, у кого відповіді, яких потребують ті, хто править, щоб провести народ крізь важкі часи? І нашим політикам небо відкрите, щоб повторити прохання Соломона.

Хто відчуває, що йому бракує мудрості, нехай попросить її в цього Царя, наймудрішого Царя всіх часів! Він каже, що охоче дає її кожному, хто просить. Не дорікаючи. Невдачі й гріх, які ми визнаємо, для Нього не причина притримувати мудрість.

Що за Цар, Який роздає Свою мудрість і не залишає її Собі! Учімося в Нього. Мудрість — це більше, ніж знання. Це життя поруч із Царем. У спільноті з Тим, Кого названо *Мудрістю*, що була в Бога ще до того, як постала земля. Страх перед цим Господом — початок мудрості.

А мудрість, що згори, насамперед чиста й ясна; а потім мирна, лагідна, поступлива. Вона повна милосердя і приносить багато добрих діл. Вона не знає ні упередженості, ні лицемірства.

Якова 3:17

1 Царів 3:5-10, 16-28; 5; Луки 11:31; Колоссян 2:3; Марка 1:22; Приповістей 1:7; 8:22-30; 1 Коринтян 1:30; Якова 1:5; 3:13-17; Об'явлення 5:12.

(Пісня в німецькому оригіналі)
EIN KÖNIG VOLLER PRACHT,
Voll Weisheit und voll Macht.
Die Schöpfung betet an, die Schöpfung betet an.
Er kleidet sich in Licht. Das Dunkel hält ihn nicht
Und flieht, sobald er spricht, und flieht, sobald er spricht.
So groß ist der Herr, sing mit mir.
So groß ist der Herr.
Ihn preisen wir.
So groß, so groß ist der Herr.
Von Anbeginn der Zeit bis in die Ewigkeit
Bleibt er derselbe Gott, bleibt er derselbe Gott.
Als Vater, Sohn und Geist, den alle Schöpfung preist,
Als Löwe und als Lamm, als Löwe und als Lamm

Слова: Arne Kopfermann

26 Царський закон Ісуса

Для давніх греків, а також для юдеїв, добрим царем був той, хто видавав добрі закони. І сам їх виконував. Якщо Ісус — Цар, які закони Він ухвалив? Чи був Він законодавцем? Ісус шокував Своїх сучасників-юдеїв, коли сказав таке в так званій Нагірній проповіді:

> *«Ви чули, що сказано: Люби свого ближнього і ненавидь свого ворога. А Я кажу вам: Любіть своїх ворогів і моліться за тих, хто вас переслідує, щоб вам стати синами вашого Отця, Який на небесах; бо Він велить Своєму сонцю сходити над злими й добрими і посилає дощ на праведних і неправедних».*

Любити римлян? Це скандально. Це перевертає все догори дригом. Заповідати любов до ворогів — одне, а жити нею — зовсім інше. Розповідь про страждання Ісуса доводить, що Він і Сам виконує Свою заповідь. Хоча на Його прохання дванадцять легіонів ангелів були б готові врятувати Ісуса, Він відмовляється від того, щоб Його визволили. Він не опирається. У годину Своєї смерті на хресті Він молиться за Своїх катів:

> *Отче, прости їм, бо не знають, що роблять.*

Месія-Цар був утіленим законом. Він був Логосом, тобто Словом Божим. У Своїй Нагірній проповіді, так би мовити, маніфесті Свого Царства, Він показує, що любов до ворогів — це сама природа небесного Отця. І завжди нею була. Він жив не лише заповіддю любові, а й заповіддю *любові до ворогів*. Чинити, як Він, — це умова, щоб стати сином і дочкою цього Отця. Єдинородний Син, Божий намісник, утілює цю природу Свого Отця. Любов — це серцебиття Царства Отця, Який любить Свого Сина. І робить цю любов мірилом Свого Царства.

Як Цар Ісус дав Своєму народові нову заповідь, яку Сам показав Своїм життям:

> *«Нову заповідь даю вам: щоб ви любили один одного; щоб, як Я полюбив вас, і ви любили один одного».*

Яків, рідний брат Ісуса, зрозумів це і пише:

> *Якщо ви справді виконуєте царський закон за Писанням: «Люби свого ближнього, як самого себе», то робите добре.*

Цей Цар був цілковито тим, що Він казав і чого вимагав. Не свавільна заповідь *лише для* того, щоб показати Своє право бути законодавцем. Його заповідь — це безумовна *любов*, яка може подолати ворожнечу і змінити *людей*, як ніщо інше.

У Його Царстві діє Його закон. Завжди. Де його не виконують, там немає Його Царства. І хто не виконує цієї заповіді, той не належить до цього Царства.

Закон Христа, Месії-Царя, означає носити тягар іншого. Це закон свободи. Тобто закон, який робить вільним. Від нас самих. А може, й ближнього — від його тягаря. Так, як Цар зробив із нашим тягарем, який Він зняв із нас.

Хто б не хотів мати такого Царя?

Отже, якщо ви справді керуєтеся царським законом, як його записано в Писанні: «Люби своїх ближніх, як самого себе!» — то чините добре і правильно.

Якова 2:8

Матвія 5:43-48; 26:53; *Л*уки 23:34; Івана 1:1-3; Колоссян 1:13; Івана 13:34; Якова 1:25; 2:8, 12; Галатів 6:2.

27 Доручення Царя

Цар висловлює побажання, а їх сприймають як накази. Він дає доручення своїм підданим. Вони якнайкраще виконують те, чого він вимагає. Коли Ісус відходив на небо, Він дав доручення Своїм учням:

«Побачивши Його, вони (учні) вклонилися Йому до землі; проте дехто ще мав сумніви. Ісус підійшов до них і сказав:
Дана Мені всяка влада на небі й на землі.
Тож ідіть до всіх народів і робіть людей Моїми учнями; хрестіть їх в ім'я Отця, і Сина, і Святого Духа та навчайте їх виконувати все, що Я вам заповів.
І будьте певні: Я з вами по всі дні аж до кінця світу».

Справді, тут стоїть Цар неба й землі — бо хто ще має всю владу не лише на землі, а й на небі? Та цієї влади Він не використовує, щоб підкорити царів і народи землі. Ні, Той, Хто дав заповідь любити ворогів, хоче людей *здобути*. Не змусити. Він застосовує Свою владу, щоб усі народи пізнали, Хто Він і який Він.

Зрештою Його влада й повноваження всеосяжні й реальні. Цей Цар може будь-якого дня покласти край історії цієї планети. Він міг би дати світові побачити й відчути Свою владу й панування. Так чинять диктатори. Його владарювання інакше. Його закон — закон свободи. Люди мають іти за Ісусом і шанувати Його з переконання.

Мрія Царя — щоб усі люди пізнали Його й стали Його учнями. Щоб подарувати їм те, чого вони більше ніде не можуть отримати: благодать, прощення, вічне життя, свободу, спокій.

Як людям пізнати цього Царя, Який існує для них? Усі учні мають привілей приводити людей до цього Царя. Уявімо собі це буквально. З одного боку — мати прихильність Царя всесвіту, знати Його особисто, навіть приватно, 24/7, мати аудієнцію в Нього завжди й безперервно. І ще мати змогу привести із собою всіх, хто про це питає або дізнається через нас. Привести їх до Царя! І знати, що всі вони в Нього більш ніж бажані гості. Бо Він чекає на кожного.

І все ж: як цей Месія-Цар Ісус тепер заявляє Свої права на світ як на Свою власність? Він посилає у світ послів із доброю звісткою. Вони проповідують справжнього Царя, а отже й послух віри. Тож Євангеліє — це

й наче наказ, який виконують. Звістка ясна: світському імператорові та його наказам віддають послух. А Господеві Ісусу, Господеві панів і Цареві всіх царів, *послушні*. Навіть більше, ніж імператорові, хоч Ісуса й не видно. Тому поняття для нашої відданості й вірності — «*послух віри*».

Доручення виконували й досі виконують. Воно на завершальному етапі: багато людей почули про цього Царя. Завдяки багатьом людям, які, не зважаючи на себе, вирушали в найвіддаленіші краї, щоб зробити Царя відомим. Почалося все з малого. Мужність учнів змінила світ. Вони знали, Хто стоїть за ними. І Хто сьогодні стоїть за кожним послідовником Ісуса й кожним, хто Його визнає. Той, Кому дана вся влада.

Нікого їм не треба боятися. Останнє слово — і в житті, і в смерті — буде за Царем.

Ця книжка — запрошення прийти до Царя! Запрошення або нагадування визнати Царя! У цього Царя завжди знову можливий новий початок. Прощення, благодать і свобода — закони Його Царства.

Усі царі вклоняться Йому, усі народи служитимуть Йому.

Бо Він стане рятівником для убогих, що кличуть на поміч, для людей, які страждають і не мають заступника.

Він змилується над слабкими й убогими і стане рятівником життя для людей у біді.

Від гноблення й насильства Він їх визволить, бо їхнє життя дороге в Його очах.

Хай живе Цар!

Псалом 71 (72):11-15

Матвія 28:16-20; 1 Тимофія 2:4-5; Римлян 1:15; 5:2; 16:26; Ефесян 2:18; 3:12; Дії 17:30-31.

28 Для Царя: віра й вірність

Служити цьому Цареві — велика честь. Присягти Йому на вірність. Він гідний того, щоб ми належали Йому. Як Його найособистіша власність.

Кому ми віддаємо своє життя? Кому чи чому ми вірні — цілком свідомо або й не помічаючи цього? Які ідоли панують над нами? Кому ми належимо? Що для нас святе? Кому ми себе віддали? Свій час? Свої гроші? Свою увагу?

Соцмережі? Facebook та Instagram? Релігійність? Репутація? Марнославство? Спорт? Самолюбство? Їжа? Алкоголь? Нікотин? Майно? Гроші? Влада? Секс? Успіх? Кар'єра?

Ідеться не про те, чи ці речі або деякі з них добрі чи погані, святі чи грішні. Вирішальне — яку роль вони відіграють у нашому житті. Це запитання для всіх людей. Для тих, хто служить Цареві або намагається служити. Чи хто знає лише Його ім'я. І для тих, хто Царя не знає й не знає, Хто Він і який Він.

Цар уже за своїм становищем вимагає вірності й послуху. Віра, яка лише погоджується або вважає щось правдою, мертва. Вона не створює зв'язку з Царем. *Послух віри — ось до чого кличе нас Цар.* Його бажання для нас — наказ. Якщо ми йдемо за цим Царем, то лише повністю. Половинчастість і тут працює дуже погано.

Хоч би чого нам коштувало стояти на Його боці — це є й залишається правильний бік. Бік Переможця, Який першим усе віддав за нас. Наша вірність — це подяка. Наша відданість — наш обов'язок. Добровільно й без примусу. Один прокажений повернувся з вдячності, а зцілено було десятьох. Це життя має найкраще майбутнє. Сьогодні воно означає не мати в цьому земному житті жодних особливих переваг перед тими, хто ігнорує нашого Царя. Життя без цього Царя може бути простішим і зручнішим. Тому, каже Ісус, слід порахувати витрати, перш ніж іти за Ним.

Іти за Ісусом, як каже Він Сам, — означає взяти свій хрест. Тобто віддавати себе іншим і бути для них. Ставити на перше місце в житті інших, а не себе. Мати за взірець життя Ісуса. По-справжньому любити й служити.

До речі, це слідування за Ісусом часто — то злет, то падіння. Ніколи не досконале. Не лише вдачі й успіх, а так само поразки й розчарування в

самих собі. А ще сумніви й запитання без відповіді. Саме життя у вірі. Не в баченні. Часом це справжній виклик.

Віра й вірність (грецькою: pistis, латинською: fides) означали в римському суспільстві взаємну й постійну відданість. Fides тримала суспільство вкупі — у цьому слові поєднані зобов'язання й відданість, давання й брання, надійність і вірність. На найвищому місці була відданість імператорові, який і сам, своєю чергою, був відданий своєму народові. Вірність Ісусові, Господеві, — ось що робить людину християнином.

Чи варта вірність того — і всіх незручностей, труднощів, зречень і переслідувань, що можуть її супроводжувати? Ісус каже, що в такому житті вже тут, тобто ще до того, як почнеться Боже майбутнє, є радість і благословення. А наприкінці — вічне життя як нагорода за всі труди. Невимовно прекрасне, глибоке, захищене, сповнене й багате життя з Царем. А згодом — реальне й видиме в Його вічному Царстві.

Наведені далі тексти пісень — не ностальгія. І вже ніяк не романтика. Вони також не описують на сто відсотків життєву реальність послідовників Ісуса чи вірних Цареві людей. Вони радше молитва, бажання чи мета.

(Пісня в німецькому оригіналі)

Ein Leben gegeben für den Herrn der Welt
Ein Leben gegeben für das, was wirklich zählt
Ein Leben für Gott, für ihn allein, das soll mein Leben sein
Lukas Di Nunzio

1 Коринтян 6:12; 1 Івана 5:21; Луки 16:13; Луки 14:25-33; 17:11-19; Марка 10:28-31; Матвія 25:21-26; Ефесян 1:1; Колоссян 1:7; 4:7; Об'явлення 2:10,

13; 17:14.

(Пісня в німецькому оригіналі)

Für den König, für den Herrn
Für ihn geben wir uns hin
Seine Ehre unser Ziel
Nichts bedeutet uns jemals so viel
Für den König, für sein Reich
Alle Menschen sind hier gleich
Lamm und Löwe sind vereint
Und das Licht der Gerechtigkeit scheint
Alle Ehre König Jesus
Unsere Herzen, sie fliegen dir zu
Wir erheben deinen Namen
Der allein wahre König bist du
Albert Frey

29 Цар і Його народ

Від доброго царя в античності чекали, що він умиротворюватиме народи й племена. Що він триматиме своє царство вкупі й провадитиме його, як добрий пастир. Що ставитиметься до свого народу доброзичливо. Добрий цар утілював усі чесноти, які вважали гідними прагнення. Навіть тоді, коли це не відповідало життєвій реальності.

Ісуса, Месію-Царя, Бог поставив Головою всесвіту. Як царська Голова над усім і над усіма, Він приносить зламаному космосу довгоочікуване зцілення й відновлення. Під Ним як Головою все стане на своє місце й оздоровиться. Він знову з'єднує те, що має бути разом. Він усуває безлад і всі сили руйнування. Під Його царським «головуванням» усе буде зведено воєдино. Та це справа майбутнього.

Але: уже тепер Цар приніс мир. Він — Князь миру. Тоді, за часів Ісуса, Ізраїль був народом, що мав виняткове право на Божі обітниці. Та воскреслий Месія посилає Своїх учнів до всіх народів. Усі *люди* запрошені й бажані. *Для* нас, європейців, це добра звістка. На початку це був нелегкий процес — об'єднати юдеїв і народи як рівноправних. Та Христос приніс саме цей мир і об'єднав юдеїв, які вірять у Месію, і народи з усіх країн землі. Тепер вони — Його народ, у якому старі національні кордони зникають. Поєднані в *одну нову людину*. Христос, Голова, творить єдність як нове творіння.

Єднання юдеїв, або ізраїльтян, із такими *людьми* з народів таке тісне, що його можна порівняти з одним тілом, з одним організмом. Христос — Голова, тобто голова тіла, а Його народ з усіх *людей* — Його тіло, Його організм.

Юдеї й народи тепер разом стають громадянами Його Царства. Отже, вони мають ніби дві ідентичності. З одного боку, вони залишаються тим, ким були раніше. Громадянами своєї країни. Але, крім того, їх включено в тіло Христове. Вони стають громадянами іншого, небесного Царства. Воно залишиться навіки.

Церковні будівлі називали *базиліками* і так показували, що вони — дім Владаря, *basileus*, тобто царя. Від цього слова й походить «базиліка». Місце, *де* народ Царя зустрічається з Царем, носить цю назву. Звісно, *для* такого зібрання не потрібні якісь особливі будівлі чи взагалі будівлі. Та там, *де* вони є, це вияв пошани *до* Царя.

Умиротворення багатьох народів у тілі Христовому — подія надзвичайно політична, космічного масштабу. Коли *люди* багатьох народів з усіма їхніми особливостями й минулим ховають свою ворожнечу під хрестом Христа, це має відчутні наслідки. Також і в суспільстві, частиною якого вони є. Там, де панує Цар миру, припиняються насильство, дискримінація й сварки.

Коли сходиться разом стільки етносів, це великий виклик. Цей мир, який приніс Цар, треба берегти як зіницю ока. Приймати інших і ставитися до них серйозно. Прощати й покривати гріх. Не вважати себе надто важливим, іншими словами: *любити* ближнього, як самого себе, — ось етос цієї нової спільноти Царя.

Належати до народу Царя — безцінний дар і честь. Не якогось там царя. Наш Цар, якщо ви належите до цього народу, — Цар над усіма царями. Ми як Його народ маємо неймовірні привілеї. Безперервну ауді-єнцію в тронній залі Його Величності. Царя на нашому боці. Він зі Своїм народом, з кожним зокрема. Його майбутнє — наше майбутнє. Його багатство — наше багатство. Свою силу Він дав нам. Але вона звершується не в домінуванні й владі, а в немочі. Його сила дає нам пережити й робити те, що може *лише* Він. Сила, яка була в Ісусі Назарянині, діє і в нас.

Бо Господь — наш Суддя, Господь — наш Провідник, Господь — наш Цар. Він спасе нас.

Ісаї 33:22

Ефесян 1:9-11; 2:11-22; 4:1-6; Ісаї 9:5; Галатів 3:28; Колоссян 3:10-11; 1 Коринтян 12; Об'явлення 1:5; 19:16; 1 Тимофія 6:15; Дії 1:4-8.

30 За столом Царя

Ця історія з життя царя Давида — не буденна. Коли його царювання вже утвердилося, він шукає нащадків або родичів покійного царя Саула, свого попередника. Той переслідував його й намагався вбити. Чи хотів Давид тепер помститися? Знайшли онука Саулового, сина Йонатанового, на ім'я Мефівошет. Він був скалічений, кульгавий на обидві ноги. Він потребував допомоги й сам не міг зрушити з місця. Уявіть собі: Давид запрошує цього чоловіка до свого столу. Не один-єдиний раз, а щодня, усе життя, він може їсти з царем.

Ось що я називаю *любов'ю*, навіть *любов'ю* до ворогів. А кульгавий Мефівошет показує, які безпорадні ми, *люди*. Прийти до Бога можна *лише* з Його допомогою. Ми теж скалічені — не тілесно, а духовно. Самі ми не приходимо, нас мусять покликати. Ми надто розпорошені, надто розумні, надто невіруючі.

Ісус, Христос, запрошує нас до Свого столу. Він *любить* спільність: розмовляти, насолоджуватися, разом радіти.

Можливо, ви вже чули про *Вечерю Господню*. Про *євхаристію* або *ламання хліба*. Цар установив трапезу на спомин. Хліб і вино нагадують про смерть Царя на хресті й про Його кров, яку Він пролив за нас. Коли ми святкуємо цю вечерю на спомин, ми звіщаємо смерть нашого Царя. Аж доки Він прийде знову в царській величі.

Хоч ми й не бачимо Царя, Він усе ж невидимо присутній. Усюди, де Його *люди* збираються разом і шанують Його, згадують Його, *дякують* Йому й прославляють Його. Згуртована спільнота вірних Цареві *людей*, які віддали своє серце Ісусові. Яким ніщо не може перешкодити *любити* цього Царя й бути Йому вірними.

Цей стіл Царя — справа віри. Довкола нього збираються учні Ісуса, поки Цар у вигнанні. Вони бачаться й підбадьорюють одне одного, коли святкують вечерю на спомин. Коли цей проміжний час мине, Цар святкуватиме разом зі Своїми *людьми*. Уже не у вірі, а у видимій і відчутній дійсності.

На очах моїх ворогів Ти накриваєш мені Свій стіл; урочисто приймаєш мене в Себе й наповнюєш мою чашу вщерть.

Псалом 22 (23):5

2 Самуїлова 4:4; 9; 2 Самуїлова 19:25-31; 21:7; Матвія 26:26-30; Марка 14:22-26; Луки 22:14-20; 1 Коринтян 10:14-22; 11:20-34; Псалом 22 (23):5; Євреїв 13:10.

(Пісня в німецькому оригіналі)

Königlich strahlt Dein Licht
Du bist ewiglich
Niemand kommt Dir gleich
Sanftmütig führst Du mich
Hin zu Deinem Licht
Ich darf bei Dir sein
Sei Du der Mittelpunkt in meinem Leben
Der Mittelpunkt in meinem Herzen
Ich gehöre Dir
Sei Du der Mittelpunkt in meiner Schwäche
Der Mittelpunkt in meiner Stärke
Ich gehöre Dir
Ich will Dir nah sein
Ich werd Dir folgen
Mein ganzes Leben in Dir verliern

Слова й музика: Juri Friesen & Paula Friesen © 2012 Outbreakband

31 Сад Царя

Вражає, коли бачиш аерофотознімки Нью-Йорка. Центральний парк (Central Park) — наче велика зелена оаза посеред моря хмарочосів. Він має чотири кілометри завдовжки й майже кілометр завширшки. Кожне велике місто має свої парки. Відпочинок, спокій, тінисті місця, плоди, свіжість, барвиста краса й пахощі та святкування — це й досі втілення саду. Якось це нагадує нам рай. Цариці й царі мали свої сади й парки, один кращий за інший.

Біблія починається із саду. Закінчується вона містом. Та й там є щось на зразок Центрального парку — райський міський сад.

На початку сказано, що Бог, Цар усесвіту, ходив по саду під час вечірньої прохолоди. Йому це, очевидно, подобалося. Він радів тому, що Сам як «божественний Садівник» створив і віддав у руки людей. Їм було довірено доглядати сад і берегти його.

Тисячі років потому Бог став людиною. Наприкінці Свого життя Ісус, а за Ним Його учні, іде в сад, що зветься *Гетсиманія*. Оливковий гай. Там Цар усамітнюється для молитовної боротьби. Він знає, що на Нього чекає засудження до смерті на хресті. У цьому саду ми стаємо свідками того, що на Нього насувається щось гірше за тілесні тортури на хресті. Ідеться про те, щоб зробити можливим для всіх новий і кращий Едем, новий рай. Ціна за це безмірна. Для цього треба прибрати з дороги наш гріх і смерть. Він Сам візьме гріх на Себе й помре за нього. Це для Нього, Який був без гріха, нескінченно тяжко. Він шукає іншого шляху. Та його немає. У цьому саду Його потім заарештовують. Починається Його хресна дорога. Вона закінчується на хресті. І в гробниці.

Ця гробниця теж була в саду. Марія Магдалина бачила розп'яття і те, як потім один чоловік зняв Його з хреста й поклав у гробницю, висічену в скелі неподалік. У цей сад Марія пішла рано-вранці в неділю. Їй зустрічається Чоловік. Вона думає, що це садівник. Це «Садівник» з Едему. Цар повернувся. Воскрес із мертвих. Буде новий і кращий Едем-рай. Заселений незліченними сестрами й братами Царя. Це та добра звістка, яку Марія тепер може передати учням.

Як у Нью-Йорку Центральний парк, так і в Новому Єрусалимі буде сад-рай. Через смерть і воскресіння стало можливим нове творіння в нових вимірах. Воно вже почалося. Завершиться воно на новій землі, у Нов

ому Єрусалимі. Утілення краси, досконалості. Там престол Божий. З нього витікатиме вода життя й зрошуватиме сад. Там буде дерево життя, і воно рясно родитиме. Символ того, що там життя й зцілення. І що всяку спрагу, насамперед спрагу душі, буде вгамовано.

Це місце видається нереальним. Та Біблія не раз запрошує — вона буквально гукає читачеві — бути в цьому Божому Новому світі. Кожен може пити цю живу воду даром. Це ще один образ Євангелія, доброї звістки. Вона дарує життя, яке триває аж у вічність і не мусить боятися смерті.

Ще одне. Біблія говорить про *плід* Духа. Під цим вона має на увазі такі речі, як: любов, радість, мир, довготерпіння, доброзичливість, доброта, вірність, лагідність, самовладання. Якось і ми сьогодні, християни, — сад Царя, де Він шукає й збирає такі плоди. Ці плоди навряд чи відповідають нашій природній вдачі. Тому їх і називають плодами Духа. З допомогою цього Божого Духа вони можуть рости.

Едем — початок, ідеал, але й місце гріхопадіння й розриву. Гетсиманія, де Месія встояв перед спокусою здатися. Сад-гробниця, де смерть переможено воскресінням. І де воскреслий Цар спершу зустрівся з жінкою й довірив їй найкращу звістку для Своїх учнів. Міський сад у Новому Єрусалимі: Бог досяг Своєї мети через Агнця. Там ми будемо вдома — у вічній батьківщині.

Будьте певні: Господь потішить місто Сіон, з руїн Він знову підніме його. Спустошену землю Він зробить раєм; вона цвістиме й буде родючою, як Едемський сад. Радість і веселощі лунатимуть там, і ви співатимете своєму Богові пісні подяки.

Я, Господь, провадитиму вас завжди й усюди, навіть у посушливому краї Я насичу вас і дам вам Свою силу. Ви будете як сад, що завжди має досить води, і як джерело, що ніколи не висихає.

Бо як із землі проростає й росте посів, так Господь, могутній Бог, дасть зрости нашому щастю й примножить нашу славу серед усіх народів.

Ісаї 51:3; 58:11; 61:11

Буття 2:8 і далі; Об'явлення 22:1-5; 22:17; Матвія 26:36; Івана 19:41; 20:1-18; Галатів 5:16-26.

32 Політичний Ісус

Справжній цар — це той, хто здійснює свою царську владу. Хто формує свою державу, видає закони, збирає податки.

Якщо Ісус — Цар, а в цьому немає сумніву, то Він має політичну претензію. Тоді Він має право влаштовувати суспільне життя, управління й законодавство за Своїм задумом і волею. Це чинне й тоді, коли Його Царство не з цього світу.

Подекуди християни намагаються вносити християнські принципи в політику. Здійснювати християнський вплив. Одним із плодів було скасування рабства — величезний прорив.

Бувають царі, які пішли у вигнання. Або мусили піти. Іноді вони ще намагаються впливати через своїх вірних прибічників. Подібно, але все ж інакше — з Ісусом, Месією-Царем. Він Сам відійшов, Він не присутній особисто й тілесно. Хоча Отець дав Йому всю владу на небі й на землі, Він не здійснює політичної влади. Хоча міг би, коли б тільки захотів. Та це просто не відповідає Його єству — такому, яким ми пізнаємо Його з євангельських розповідей. Його Царство не таке, як царства цього світу. Його владарюванню потрібен, так би мовити, новий світ. Усе мусить змінитися. Молоде вино — у нові міхи ...

Своїх послідовників Він збирає на землі. Вони слухаються Його царських заповідей. Принаймні намагаються. Вони не борються за політичну владу. Але там, де мають змогу, використовують свій вплив. Вони обстоюють права людини, свободу віросповідання й рівноправність і підносять свій голос. У малих чи великих справах суспільного життя й політики.

Але претензію на політичну владу Ісус, безперечно, має. Він стане на місце царів, імператорів, президентів і диктаторів. Вони підуть, а Він прийде. І залишиться.

Саме про це — наступний розділ.

33 Повернення Царя царів

Можливо, ви знаєте Арагорна з епопеї «Володар перснів». Слідопит. Не вельможа. Його ім'я означає «Королівська відвага». Він, усупереч усім очікуванням, після перемоги над Сауроном стає законним верховним королем Арнору й Ґондору. «Повернення короля» — так називається третя книга цієї епопеї.

Можливо, Толкін (Tolkien), творець цієї саги, мав на думці те, про що мимоволі думаю я. Про будівельника-ремісника з Назарета. Про непримітного Чоловіка з будівельного ремесла, Який усе життя в містах Галилеї як первісток разом із батьком і братами ремонтував будинки або будував нові. Не шляхетне заняття. Без пошани. Останні три роки Його життя були інакші. Усе це ми розглянули.

Люди в Ізраїлі запам'ятали Ісуса як мандрівного проповідника чи Равві, що творив чуда. Після воскресіння Його бачили лише Його учні, а не люди, які за Ним не йшли. Тож у пам'яті залишається Розп'ятий. Із цим погодилася б і сьогодні більшість людей.

Та колись це раптово зміниться. Знову все сказано трьома словами: *Він прийде знову!* Він повернеться в наш світ, на нашу планету. Подія, від якої світ завмре. Біблія описує її часто й виразно. Бракує слів, щоб описати це вповні. Люди заніміють. Від Сіднея до Рима, від Пекіна до Вашингтона. Завіса, яка затуляє від нас невидимий світ, потойбіччя, відкривається. Сцена вільна для великого дня Господа Ісуса Христа.

Приходить Той, за Ким тужать народи. Удруге. Тепер видимо для всіх. Жодних дискусій. Жодних сумнівів. Жодних глузувань. Настав час. Дехто сумнівається, чи не сниться їм це. Так, для одних здійснюється мрія. Для інших, для всіх, хто заперечує Бога, ненавидить Христа чи байдужий, це радше буде жахіттям. Християни прагнули цього дня. Їхня надія здійснюється. Відтепер і назавжди жодна людина вже не має вирішального слова. Лише ця одна Людина, єдина досконала й праведна, відтоді має необмежене суверенне владарювання.

Чому Цар прийде знову? Він виконує Свою власну обіцянку! Мільярди разів промовлена молитва «Отче наш» нарешті буде вислухана: *Нехай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя, як на небі, так і на землі!*

Він прийде, щоб довести до мети відкуплення послідовників Ісуса. Так само й експлуатоване, покалічене творіння прагне цього дня. Воно буде визволене, Цар принесе зцілення.

Чи прийде Цар, щоб помститися? За Своє розп'яття? За те, що Його відкинуло стільки *л*юдей? Ні, Ісус не буде «м'ясником з Армагеддону». Багато образів Апокаліпсису, останньої книги Біблії, — це іронія, якщо не пародія на всіх світських правителів, насамперед на тодішнього римського імператора. *Люди* мстяться по-своєму. Така помста не може ні виправити, ні відновити. *Л*юдська помста наростає, майже завжди хоче знищити більше, ніж *л*юдина сама втратила. Про цей прихід Ісуса сказано, що це день помсти. Божої святої й праведної помсти. Ісуса образно описано як заколене Ягня зі смертельною раною. Погляд назад, на хрест, на Його смерть за *л*юдство. Той, Хто навіть наказав *л*юбити свого ворога й не мститися самому, не прийде, щоб улаштувати кровопролиття. Це *л*юди заподіюють самі собі, якщо народи пустять у хід свої гігантські арсенали зброї.

Перед Його появою примусове насильство вже не буде потрібне. У Гетсиманському саду досить було Його слів «*Це Я*» — і всі воїни попадали

на землю. У Його великий день усі складуть зброю. Упаде зброя, а також слова, вчинки й переконання. Для цього не потрібна війна: Його видима присутність змусить схилитися всі коліна.

Як прийде Ісус знову? Публічно, видимо, так, що не можна буде не почути й не побачити, раптово, несподівано, драматично, страшно, з великою силою, славно, у великому сяйві світла, з неба, на хмарах, у супроводі незліченних ангелів. Сам Бог приходить в особі Свого Сина Ісуса, Христа.

Наша уява доходить меж. Цю подію ледве можна уявити. Зміна дня й ночі вже не має значення. Час зупиняється. Усім нашим зустрічам і зобов'язанням кінець. Ніхто вже на нас не чекає. Кожна й кожен буде тоді зосереджений лише на одному: на Цареві й на тому, що Він скаже й зробить.

Навіщо Ісус Христос прийде знову? Щонеділі мільйони християн промовляють прадавній і досі актуальний Апостольський символ віри:

> *Вознісся на небо; сидить праворуч Бога, Отця Всемогутнього; звідти прийде судити живих і мертвих.*

Уявіть собі: усі мертві, усі люди, які будь-коли жили, воскреснуть. Стільки вибухової творчої сили відкриється в Його поверненні.

І нарешті запитання: *Коли* це станеться? Ісус і апостоли казали, що ніхто з людей не знає часу. У притчах Ісус вказував на те, що це може тривати дуже довго. Одна з причин — Євангеліє Царя має дійти до людей усюди. Це вже починає здійснюватися.

Час Його приходу описано як час утисків і великої біди. Люди будуть розгублені від страху й очікування того, що надходить на землю. Це супроводжуватимуть незвичайні події на небі, перш ніж настане кінець.

Чи буде в той великий день ще можливість попросити в Царя прощення, сьогодні ніхто сказати не може. Я думаю про тих, хто ніколи Ним не цікавився або навіть свідомо Його відкидав. Для всіх, хто живе сьогодні, чинний цей наполегливий заклик:

Сьогодні, як голос Його ви почуєте, не робіть запеклими ваших сердець. Сьогодні — не завтра — день спасіння.

Сьогодні мільйони чекають на цей славний день, який був передречений уже в Старому Завіті. Справжня мета їхнього життя. Будьте серед них. Станьте на бік тих, хто знає, що Він прийде знову. Хоч ніщо на це не вказує, Він це пообіцяв!

Бо день Божого суду прийде так само несподівано, як злодій. Того дня небеса з великим гуркотом розпадуться, стихії згорять у полум'ї, а землі й усього,

що на ній будь-коли відбувалося, більше не буде.

Але Бог пообіцяв нам нове небо й нову землю. Там уже не буде несправедливості, бо там панує Божа воля. На цей новий світ ми чекаємо.

2 Петра 3:10, 13

Матвія 24:27-30, 44; 26:64; Марка 13:26; 14:62; Луки 17:24; Римлян 8:18; 1 Солунян 1:10; 2:19; 3:13; 4:13-18; 5:1-11; 2 Солунян 1:6-10; 2:8-12; 2 Тимофія 4:1, 8; Тита 2:13; 1 Петра 1:7, 13; 4:13; Об'явлення 1:7; 19:11-16.

34 Який славний день

(Пісня в німецькому оригіналі)
Einst, als im Himmel der strahlendste Tag war
Herrschte auf Erden die dunkelste Nacht
Da wurde Jesus als Mensch geboren
Er hat uns Gnade und Wahrheit gebracht
Das Wort wurde Fleisch und das Licht wohnte bei uns
Es scheint in der Nacht

Für uns geboren, für uns gestorben
Er nahm die Sünde der Welt mit ins Grab
Am dritten Tag ist er auferstanden
Einst wird er kommen, welch herrlicher Tag
Welch herrlicher Tag

Dann führten sie ihn hinauf um zu sterben
Ans Holz genagelt, das Kreuz aufgestellt
Der Mann der Schmerzen verachtet, verstoßen, er trug die Sünde
Der Heiland der Welt
Die heilenden Hände sind weit ausgebreitet für unsere Schuld
Am dritten Tag hielt das Grab ihn nicht länger
Weg war der Stein und die Grabkammer leer
Er ist auferstanden, den Tod überwunden
Er fuhr auf zum Himmel, der siegreiche Herr
Er gab neues Leben
Die Schuld ist vergeben, mein Retter ist er
Einst wird er kommen, welch herrlicher Tag
Welch herrlicher Tag, herrlicher Tag
Oh bald wird der Tag seiner Wiederkunft kommen
Bald werden wir ihn in Herrlichkeit sehen
Er wird die Seinen dann ganz zu sich nehmen
Staunend werd ich vor ihm stehen

Für uns geboren, für uns gestorben
Er nahm die Sünde der Welt mit ins Grab
Am dritten Tag ist er auferstanden
Einst wird er kommen, welch herrlicher Tag

Welch herrlicher Tag
Herrlicher Tag
Herrlicher Tag welch herrlicher Tag

Albert Frey

35 Цар як праведний Суддя

Месія-Цар з'являється. Ось Він тут. Кожна людина думає про те, що буде далі. Усе видається нереальним. Закони природи не діють. Настає новий час — це остаточно стало ясно кожному.

Неначе мало того, що раптом зникла межа між видимим і невидимим небесним світом, — відбувається щось не менш драматичне. Мертві встають. Усі люди, які будь-коли населяли цю планету, з усіх епох, раптом тут. Такі ж живі, як ті, хто не помер. Хоча їхній суспільний статус був дуже різний, тепер вони всі рівні: імператори, царі, засновники релігій і прості люди, незліченні воїни, потерпілі в корабельних катастрофах, бідні й найбідніші. Померлі з голоду й убиті, раби й вільні. Діти, неймовірно багато дітей. Усі ненароджені, убиті в утробі матері, тут.

Лише поступово всі усвідомлюють, що Бог, Який щойно прийшов з неба, Ісус, Месія, покликав мертвих із їхніх гробів і звідусіль, де вони були розпорошені. Його голос, який колись давно покликав землю до існування, тепер кличе мертвих до життя.

Настав час суду. Син Божий, Ісус, отримав повноваження звершити цей суд. Людина, Яка знає життя, спокуси, випробування, несправедливі страждання. Усі будуть зібрані перед Ним. Кожен стоятиме перед Ним сам. Жодного конвеєра, жодних прискорених процесів. Кожну мить, кожен учинок, кожну думку, кожен мотив і кожне слово буде розглянуто. Кожен подивиться в очі власному життю. І тому, що він заподіяв іншим. І відчує те, що відчували ті, хто був жертвою.

Як це буде можливо з такою кількістю людей і їхніх років життя, ніхто сказати не може. Небу не потрібні жорсткі диски, на яких усе збережено. Перед нами буде Всезнаючий. Той, Хто знає наші думки й почуття.

Чи заспокоює це вас? Дізнатися все про себе? Ще раз побачити це або навіть пережити?

Цей суд мусить бути. Справедливість мусить бути встановлена. І кривдникам, і жертвам потрібна справедливість. Жоден людський суд не може цього зробити. Тому Страшний суд, як його часто називають, — це й невід'ємна частина християнської надії. Усе вийде на світло. Усе буде оцінено за Божою міркою й поставлено на своє місце. Те, що зробили окремі люди, групи, народи.

Ісус буде непідкупний. Він не зважатиме на особу. Що було гріхом, залишиться гріхом. Що було добрим, те Він похвалить. Перед цим Суддею люди мусять визнати свій гріх і глибоко відчують його як гріх. І приймуть вирок Судді.

Сам Суддя помер за гріхи людей. Він — жертва спокути за наші гріхи. І не лише за наші, а й за гріхи всього світу. Суддя на цьому суді не проти нас, Він за нас. За всіх, хто повірив. І все ж одне того дня для тих, хто чув або читав Євангеліє, не матиме значення. Самі лише наші добрі діла — якщо вони взагалі є — нас не спасуть. Якщо ми сподіваємося, що були добрими людьми, то тут є проблема. Хто покладається на це, на своє добре життя, той мав би тоді за Божою міркою показати *досконале* життя. Хто покладається на Божі заповіді, той мав би дотримати не одну, а всі. Утім, діла, які ми чинили, мають велике значення, вони відіграватимуть важливу роль.

Але що там допоможе? Що буде вирішальним?

Питання буде в тому, які в нас стосунки з Христом, Царем. Нейтральності не існує. Сам Ісус каже про це влучно: *Хто не за Мене, той проти Мене.* Інакше кажучи: тепер, а не аж тоді, тут і сьогодні треба з'ясувати, ким є для нас Ісус. Цей Цар сходить до нас і пропонує прощення. Якщо людина чує про милість Царя й не зважає на неї — що вона скаже того дня, коли все вийде на світло? Коли все несправедливе, грішне й егоїстичне в нашому житті стане між нами й Царем?

Там будуть і люди, які ніколи не чули про Ісуса й жили до Його часу. Як Ісус із ними вчинить, це я спокійно можу залишити Його Божій благодаті й справедливості. А ті, хто чув про Нього, але думав, що все це неважливо або що це байка, — для них це не закінчиться добре.

Хоч який милостивий цей Цар, Він нікого не змусить служити Йому. Коли Біблія говорить про пекло, то як про місце, де цьому Цареві не треба служити. Проте ж цей Цар — не будь-хто. Він — Альфа й Омега, Початок і Кінець. Він — осердя всього буття. Усього доброго буття. Відокремлене від Нього, буття ніколи не буде добрим. Тому хто може, хай зробить свій вибір сьогодні.

Бо Господь — наш Суддя, Господь — наш Провідник, Господь — наш Цар. Він спасе нас.

Ісаї 33:22

Влада ростиме дедалі більше, і мир не матиме меж на престолі Давида й у його царстві; Він утвердить його й підтримає правом і справедливістю відтепер і навіки. Це вчинить ревність Господа Саваота.

Ісаї 9:6

Псалом 35 (36):7; 75 (76):9; 88 (89):15; Екклезіяста 12:14; Ісаї 5:16; 9:6; Даниїла 7:10, 22; Малахії 3:5; Матвія 12:36; 25:31-46; Луки 20:47; Івана 5:22-30; Римлян 2:5; 14:10-12; 2 Солунян 2:12; Євреїв 9:27; 1 Петра 4:17; Об'явлення 20:11-15.

36 Вічне царювання

Ісус царює! На це покладаються всі послідовники Ісуса. Але яке воно, це правління? Світ і його розвиток, те, що роблять уряди, як вони поводяться між собою, як переслідують християн, — усе це триває. Чи царює Він уже тепер, чи лише тоді, коли прийде?

Боже втручання в наш світ можна збагнути словами *Уже тепер — ще ні.* Іншими словами: жереб кинуто. Перемога на Голгофі — це D-Day, день рішення. Так називають день, коли 6 червня 1944 р. союзники висадилися в Нормандії. Це був *початок кінця* Третього Рейху. Боже спасіння для людей і творіння Ісус звершив тієї Страсної п'ятниці в Єрусалимі. Це початок кінця цього минущого, пораненого й смертного світу. А також кінець ворожих життю сил темряви. Темні сили, занепалі ангели й демони, ще зводять і поневолюють людей і перешкоджають їхньому спасінню, де тільки можуть.

Цілковито відкуплення людей і творіння відбудеться, коли Христос прийде знову. Тепер ми ще живемо в проміжному часі. Між D-Day і V-Day. Victory Day, день перемоги, настане, коли всю ворожнечу буде подолано. Коли Божа перемога матиме останнє слово.

Ісус, Месія-Цар, царює тепер у Своєму народі. Владу Він мав би й над усіма людьми. Над світовою політикою. Проте Його мета — не взяти владу над світом *таким, який він тепер*. Він хоче здобути людей, які Його пізнають і визнають.

З Його приходом, видимим для всіх людей, починається нове світове владарювання. Учасниками будуть усі, хто шанує Його й готовий до Його правління. Усі світові імперії минають, а Його Царство залишається навіки. Коли Він прийде, настане новий світ, новий час. Чи буде процес відновлення, чи радикально коротка зміна старого на нове — цього ми ще не знаємо.

Здійсняться сповнені надії обітниці, які в темні дні підбадьорювали людей:

> *«Бо Дитя народилося, майбутній Цар дарований нам! І ось почесні імена, які Йому дадуть: Мудрий Правитель, Могутній Герой, Вічний Отець, Князь миру.*
> *Його влада сягатиме далеко, і настане тривалий мир. Він царюватиме на престолі Давида, і Його владарювання триватиме вічно, бо Він*

ується Божих правових порядків. Господь, Владар світу, так ухвалив і це вчинить».

Престол Давида знову зайнятий! З вавилонським полоном царська спадкоємність припинилася. В Ізраїлі не було ні престолу, ні царя. Але була ця обітниця цареві Давиду:

«Я поставлю після тебе твого нащадка, що вийде з твого тіла, і зміцню його царство. Він збудує дім для Мого імені, а Я зміцню престол його царства навіки. Я буду йому Батьком, а він буде Мені сином!»

Для Дванадцятьох, апостолів, із вознесінням Месії стало ясно, що тепер *престол Давида* посів вічний Князь Ісус. Бог поставив Його Господом і Христом. Божий завіт із Давидом виконано. Для Ізраїлю. Поки що все відбувається в Єрусалимі та Ізраїлі. Вірні милості Давидові — це законні очікування цього народу. Та стається дивовижне. Престол Давида тепер уже не в земному Єрусалимі. Престол — в осерді всього буття, у Бога. Це вже не *земне* царство в межах великого Ізраїльського царства. Апостоли, також і Павло, усвідомлюють, що йдеться про *небесне* Царство. Царство, яке стосується не лише Ізраїлю, а всього світу.

Спершу приходить земне, а потім небесне. Небесне — більше й славніше. Небесний Єрусалим на новій землі стане батьківщиною всіх віруючих. Це втілення вічного царювання Ісуса, Сина Давидового. Тут замикається коло в несподіваному й зовсім іншому виконанні обітниці Давидові.

Цього всесвітнього царювання Ісуса в його неймовірному вимірі ми ще не можемо побачити чи пережити. Але одного дня це настане. Коли прийде Його час. Отже, те, що ми вже тепер бачимо вірою, очима серця, — це ось що: Ісус, Який у земному житті жив як Людина в приниженні. Який за всіх зазнав смерті й скуштував усю гіркоту насильницького вмирання як жертва за наш гріх. За всіх нас. Щоб так Божа благодать пішла на користь усьому творінню. І тому, що Він зробив неможливе — дав Себе розіп'ясти й помер, — Він тепер зодягнений Божою славою й честю, ба навіть увінчаний вінком переможця, вінком слави.

З цим Сином Давидовим старе літочислення скінчилося. Ми йдемо за нашим Царем у Його вічне Царство, де на нас чекають нові пригоди.

Він дав Йому владу, честь і царство, і люди всіх націй, народів і мов підкорилися Йому. Його влада вічна й непроминальна, Його владарювання ніколи не скінчиться.

Даниїла 7:14

Тоді Господь буде Царем над усіма народами землі. Того дня Він один буде Богом, Йому одному молитимуться народи.

Захарії 14:9

І пролунали на небі могутні голоси, які вигукували: Царювання над світом тепер цілком належить нашому Господеві та Його Месії, і Він царюватиме на віки віків!

Об'явлення 11:15

Псалом 21 (22):29; 44 (45):7; 144 (145):12-13; Ісаї 9:6; Даниїла 2:44; 3:33; 7:27; Матвія 6:10; 25:34; Луки 1:33; Дії 2:30; Римлян 14:9; 1 Коринтян 15:24; Ефесян 5:5; 1 Солунян 2:12; 2 Тимофія 4:1, 18; Об'явлення 11:15; 12:10; 22:5.

37 Благодать і дар Царя

Слово «благодать» у нашій мові майже не трапляється. Ми й наша правова система наполягаємо на праві. Благодать означала б не наполягати на своєму праві. Ми хочемо зрозуміти, що означали благодать і дар в античності, за часів Ісуса й апостолів.

Є різні слова для благодаті й дару. Проте центральне поняття в Новому Завіті — грецьке слово *cháris*. Воно має широкий спектр значень: прихильність, ласка, доброзичливість і милостива турбота, а також вияв цієї прихильності й турботи, наприклад милостивий учинок або, якщо поєднати обидва слова, *дар благодаті*. Дари добродійників — це вчинки *cháris*.

В античності благодать, або дар, мала функцію, яка пронизувала все суспільство в усіх його соціальних верствах. Обмін подарунками чи послугами ніколи не відбувався без задньої думки. Якщо комусь потрібні були гроші, щоб розширити свою справу, це коштувало йому не лише відсотків. Поблажливість покровителя створювала взаємне, але невисловлене зобов'язання. Кожного, хто отримував благодать чи дар, на які не мав права, це ставило у стосунки дарувальника й отримувача. Можливо, отримувач ніколи не міг повернути дар такої самої вартості, але принаймні міг віддати за нього свій голос, коли випадала нагода. Так, ця взаємна «система» благодаті й дару була вкрай корумпована. Подарунками купували людей для своїх інтересів. І всі це знали.

Ще раз — для нас сьогодні: благодать була даром, який хтось міг суверенно подарувати. Але отримувач брав на себе зобов'язання. Дарувальник це знав і міг потім обміркувати, коли саме настане слушний час вимагати послуги у відповідь. Через благодать, або дар, виникала своєрідна залежність. Трохи це так і досі. Коли ми отримуємо подарунок, та ще й особливий, то при наступній нагоді теж щось подаруємо. Ми ж відчуваємо певне зобов'язання.

Перейдімо до Ісуса. Про Нього Павло каже незбагненне слово:

> *Ви ж знаєте, у чому виявилася благодать Господа нашого Ісуса Христа: Він, будучи багатим, став бідним, щоб ви збагатилися Його бідністю.*

Ісус, Цар усесвіту, Який покликав усе до існування, Якому все належить, робить дві суперечливі речі: Він дає *всім*. Без різниці. І Він дарує з екст

равагантною *щедрістю*. Це не відповідало тодішній культурі. І нинішній теж. Самому стати бідним і все роздати, щоб інші збагатилися. Дати це нам — ось що таке благодать. Незаслужено. Наша бідність зворушила Його серце.

Сенс благодаті в античності має сенс і в Царя Ісуса. Своїм даром Він хоче створити стосунки. Саме це Він і виявляє Своєю благодаттю. Спільність без примусу. Спільність, у якій ми щось віддаємо у відповідь. Це набагато менше, ніж те, що ми отримали. Але наше серце, наше життя має належати Йому. Наш голос має дістатися Йому. У світі, який досі здебільшого Його відкидає.

Його дар благодаті приносить нам багато. Він хотів зробити нас багатими — і так сталося. Ось лише дещиця з того, чим обдаровано нас і буде обдаровано кожного, хто приймає цього Царя: прощення, виправдувальний вирок, відкуплення, вічне життя, визволення, освячення й свобода.

Наша відповідь — ми не можемо інакше, як віддати Йому своє життя. Посвятити його Йому. Щодня наново.

Слово «дар благодаті» в Новому Завіті — це лише для доповнення — вживається, щоб описати здібності в церкві, які дарує Святий Дух. Надприродні обдарування, як-от навчання, зцілення, пророцтва й говоріння мовами, чудотворення й розпізнавання духів. Їх подаровано, щоб застосовувати для Божого Царства.

Бо з'явилася рятівна Божа благодать, і вона для всіх людей.

Тита 2:11

Івана 1:14, 16-17; Римлян 3:24; 5:15-16; 6:23; 12:1-3; 11:29; 1 Коринтян 12:4-11; 2 Коринтян 6:1; 8:9; Ефесян 2:5; 2 Тимофія 1:9; Тита 2:11; 3:7; Євреїв 2:9.

38 Наречена Царя

Ким цікавиться такий Цар, Який усім володіє й над усім панує? Що може приманити Його серце? Хто міг би Йому щось дати? Що могло б бути для Нього таким привабливим і гідним любові, щоб Він вирушив у дорогу, аби це здобути?

Біблія описує Бога як Нареченого. Це незвичайно, бо це передбачає, що Він бажав собі наречену. Бог як Наречений показує, що Він не хоче бути сам, а шукає спільності.

Він Сам створив чоловіка й жінку за Своїм образом. Обоє мали стати одним тілом і утворити нерозривну єдність і спільність любові. Так це й переживаємо ми, люди, — не всі, але багато хто. І тому ми можемо наважитися на той чи інший висновок про стосунки Бога з Його дружиною. За старого завіту Бог Ягве уклав шлюбний союз з Ізраїлем. Наречена — не одна особа, а сукупність багатьох осіб.

За нового завіту наречена — уже не один народ. Наречена тепер — це зібрання з усіх народів і націй. Кохана — не *одна* особа, як Наречений. Наречена — це метафора для всіх послідовників Ісуса. Так само й для всіх віруючих, які жили до приходу Ісуса. Отже, уся зібрана множина всіх людей, які люблять Ісуса, Царя й Нареченого. Яке порівняння могло б краще описати любов, ніж оце — нареченої й нареченого?

Щоб здобути цю наречену, щоб завоювати її серце, Він довів Свою любов. Він віддав Себе за неї — на смерть на хресті на Голгофі. Він не залишив жодного сумніву в тому, що має серйозні наміри. Він неодмінно хотів її мати — ціною Свого життя.

Що Цар бачить у нас такого привабливого? Царі в античності одружувалися відповідно до свого стану. Так і сьогодні. Але сенсаційні саме винятки. Коли цар бере за дружину просту жінку або навіть рабиню. Ми не були гідні любові. Ми не цікавилися Богом і Його Сином. Ми поводилися як Божі вороги. Наша історія незбагненна. Він побачив у нас щось, заради чого варто було померти. Померти з ризиком, що ми не відповімо на Його любов і відкинемо її.

Багато людей уже сьогодні належать до цієї нареченої. Та на багатьох Він ще чекає.

Він — справді взірцевий Наречений і Чоловік. Він піклується про Свою наречену. Він поводиться як раб і омиває її, щоб вона була чиста й

досконала. Ця образна мова показує, що ці стосунки *любові* справжні й такими залишаться. Ці стосунки такі тісні, що, як на початку Адам і Єва, так і Христос і Церква — одне тіло. Він — Голова, яка *любить* і дбає, а вона — тіло, Його тіло (організм). Разом вони утворюють одну *людину*. Це тіло — те, чого бракувало Христові і що тепер робить Його *досконалим* на всі часи. Усе це образна мова, але вона влучно показує, яка *велика*, яка *глибока*, справжня й сильна волею *любов* Христа. *Любити* такого Нареченого, знати себе в безпеці в Нього, — це не може бути важко.

Наречена одного дня, коли почнеться свято, вдягне свою весільну сукню. Цікаво, що вона складатиметься з *добрих діл*, які християни звершили у своєму житті. Тож ця сукня ще шиється, і всі працюють над нею.

Із весільної пісні Царя в Псалмі 44 (45):

Добрими словами зворушене моє серце! Так, Цареві я присвячую свої твори.
І Цар забажає твоєї краси, бо Він — твій Господь: тож вклонися Йому!
Псалом 44 (45):2, 12

Псалом 44 (45); Ісаї 61:10; 62:5; Матвія 22:2-12; Марка 2:19-20; Івана 3:29; 2 Коринтян 11:2; Ефесян 3:18-19; 5:25-30; Об'явлення 19:7-9; 21:2, 9, 17.

39 Весільний бенкет Царя

Я люблю весілля. Особливо навесні й улітку, коли тепло. Коли настрій п'янкий і радість сповнює вечірнє повітря. Особливо коли я просто гість, якому треба тільки святкувати, їсти, пити, розмовляти й сміятися. Наречені вже давно прагнули цього дня. А коли він настає, то через усю свою красу швидко минає. Хотілося б його затримати, святкувати далі, а не лише втішатися спогадами.

Цар, про Якого ми вже багато чули, теж чекає на весільний бенкет. І наскільки великий і славний Цар, настільки великим і славним буде весілля. Справжнє космічне свято. Небо затамує подих, коли Цар прийматиме Свою наречену. Забудьте всі (королівські) весілля, які ви досі бачили наживо чи по телевізору. Навіть весілля Арагорна й Арвен у гірському замку Мінас Тіріт. Його показано в незабутній для мене сцені фільму. Вона трохи надихає, коли я думаю про майбутнє.

Так, тут слід чекати найглибших почуттів. Тут палає вогонь любові. Тут обоє забувають про світ довкола. Бо нарешті воно настало — свято. Чеканню кінець.

Передумовою цього весілля буде те, що Всемогутній узяв владу над усім світом. Усю ворожнечу закінчено. Ніщо й ніколи не зможе порушити чи поставити під загрозу це весілля. Час і місце весільної учти можна вибрати вільно. Жодна локація не задорога. Ні, ніщо не буде достатньо добрим.

Уявімо собі: радісне свято, вечірка з мільярдами людей, які безтурботно святкують. Не втомлюючись. Не питайте мене, як це буде можливо. Я над цим не ламаю голови. Той, Хто запрошує, — Всемогутній, Творець усього. На цьому святі ми побачимо, що Він — Винахідник радості, святкування й ликування.

Оновлена земля буде місцем свята. У всій її красі, якою ми знаємо її вже тепер. Але тепер повністю оновлена й відреставрована. Зроблена новою. А потім ще прекрасніша, бо ми цього варті в Його очах. Він готує місце для цього свята. Він усе очищає й усе прикрашає — по-своєму, так, що в цьому видно Його любов.

Біблія описує це майбутнє свято не раз. Мені впало в око, що я не зміг знайти кінця цього святкування. Певно одне: це свято не закінчиться через день чи, як на Близькому Сході, через тиждень. Час тоді вже не важливий.

В іншому порівнянні Ісус говорить про цей весільний бенкет. Запрошено багатьох. Але потрібен весільний одяг. Без нього людина швидко впадає в око — і її виганяють. Як дістати весільний одяг? В образному сенсі одне біблійне слово каже: «Вони — гості свята — випрали свої одежі й вибілили їх у крові Агнця».

Наш одяг — під ним образно мається на увазі все наше життя — подекуди досить брудний, недоречний для світла й слави весільного бенкету Царя. Та Він помер за нас, щоб ми звільнилися від своїх гріхів. Щоб зробити нас чистими, як Він Сам чистий. Наречена й Наречений сяють сліпучою білістю. На цьому святі ніщо не нагадує про наше темне й сумнівне минуле. Лише рани Нареченого — на руках, на ногах і в боці. Ці докази Його любові залишаться вічною пам'яттю.

Правда в тому, що Цар сьогодні й тепер справді ще запрошує на майбутній весільний бенкет. Він послав Своїх людей запрошувати. І то всіх, без жодних привілеїв чи переваг. Усіх — бідних і багатих, сильних і слабких, самотніх і товариських, хворих, грішників, зневірених, забутих, тих, хто озирається на своє життя й не може знайти в ньому нічого або майже нічого доброго.

Як юнак поєднується зі своєю дівчиною, так і твій Творець навіки поєднається з тобою. Як наречений радіє своїй нареченій, так і твій Бог радітиме тобі.

Ісаї 62:5

Ісаї 61:10; 62:5; Матвія 22:2-12; 2 Коринтян 11:2; Ефесян 5:25-30; Об'явлення 19:7-9; 21:2, 9, 17.

(Пісня в англійському та німецькому оригіналі)

You're my friend
And You are my brother
Even though You are a King
I love You more than any other
So much more than anything
Du bist mein Freund
Und Du bist mein Bruder
Obwohl Du ein König bist
Ich liebe Dich mehr als jeden anderen
So viel mehr als alles andere
Du, o Herr, bist mein Freund und Bruder, du mein König und mein Gott!
Dich begehre ich mehr als alles, so viel mehr als höchstes Gut.

40 Вони царюватимуть на землі

У цій книжці йшлося про Царя царів. Не насамперед про нас, *людей*. Але одне від одного важко відокремити. Пам'ятаєте початок книжки? Так, Бог створив *людей* за Своїм образом, щоб вони панували над *землею*. Та все це цілковито провалилося. І досі так. Справжній Цар прийшов, щоб підняти нас із руїн, уламків і пороху. І знову поставити нас царями. Це неймовірно, але правда. Бог досягає Своєї мети з нами. З усіма, хто приходить до Нього. Хто визнає, що потребує прощення, порятунку й зцілення.

Бог хоче як Своїх царів з'єднати нас із Царем царів, Своїм Сином. Він заплатив за це високу ціну:

> *... і від Ісуса Христа, надійного Свідка правди, Який першим воскрес із мертвих і тепер панує над усіма царями землі.*
> *Йому, Який любить нас і Своєю кров'ю відкупив нас від наших гріхів,*
> *Йому, Який зробив нас співправителями, царями в Його Царстві й священиками для Свого Бога й Отця,*
> *Йому належать слава й влада на віки вічні.*

Так сповідники Ісуса підуть у вічність на чолі зі своїм Царем. Вони будуть вражені. Це краще, багатше й блаженніше, ніж вони мріяли. Іти слідом за Ісусом було того варте. Їхню вірність і відданість буде винагороджено. І все ж: їхнє вічне блаженство є й залишається незаслуженим. Це щастя відкрите *для* всіх.

Але перш ніж ми дійдемо до кінця, ще ось що: царі й священики — *люди* Ісуса вже *тепер*! Але як вони царюють? Чи мають вони вплив на світові події? Чи мають намагатися його мати?

Для їхнього особистого життя чинне дивне слово, що вони як царі панують у своєму власному, особистому житті. Гріх — це ворог. Гріх як руйнівна сила, що простягає руку до кожного життя, щоб заволодіти ним, відокремити його від Бога, обтяжити. Та цю владу зламано смертю й воскресінням Царя, Якому ми належимо. Гріх не мусить панувати над нами, ми можемо й повинні панувати над ним, забирати в нього простір і можливості, не давати йому розгорнутися. Божий Дух — жива сила в нас.

Коли це вдається, це має вплив, дію на наше оточення. Як царі ми не захоплюємо політичної влади. Але там, де чиниться несправедливість, ми називаємо її тим, чим вона є. І зупиняємо її, де є така можливість. Ми стоїмо на боці забутих і пригноблених, голодних і безнадійних, так само як Месія робив це у Своєму житті.

Вплив на світ і світові події ми як царські священики маємо у формі, яку можна було б назвати конспірацією. Таємна змова! Змова без насильства. Не для перевороту, а для успіху й для того, щоб відтіснити несправедливість, голод і посухи у світі. За це й проти цього християни можуть заступатися *перед своїм Царем*. Молитва, заступницька молитва — це вид правління, невидимий, але він стає видимим там, де Цар вислуховує молитву. Хто вправляється в цьому, той проходить програму підготовки до майбутнього, коли Ісус і ми з Ним царюватимемо.

Послідовники Ісуса — також помазані священики. Покликані благословляти. Як царські священики. Вони несуть Боже благословення у світ. Для всіх людей. Вони благословляють в ім'я Царя й кладуть Його ім'я в молитві на людей. Вони не лише говорять добре до інших і про інших, а й приносять на них Божу благодать. Також на тварин, на будинки, на родини, на уряди. Просто на все, що потребує благодаті й благословення. Через благословення Божа присутність може стати реальною, відчутною й видимою. У любові, святості, зціленні, успіху, порятунку й визволенні.

Проте молитва, заступництво й благословення — не привід не ставати активно й самовіддано на місці проти несправедливості й дискримінації там, де це можливо й потрібно.

І за жодних обставин не беріть участі в жодних ділах, що походять від темряви й тому не приносять доброго плоду. Навпаки, викривайте такі діла!

Ефесян 5:11

Римлян 5:17; 1 Тимофія 2:1-7; 2 Тимофія 2:12; 1 Петра 2:5-9; Об'явлення 1:5-7; 5:9-10; 22:5.

Насамкінець ще раз про Ісуса, Царя: Він — Божий намісник, що править заради людей.

Ісус народився як Цар юдейський; Матвія 2:2.

Ісус проповідував Царство Боже; Матвія 4:17, 23; 12:28.

Ісус показав Свою претензію на владу над видимим і невидимим світом, хоча ще не здійснив її остаточно; Матвія 12:28; Луки 19:38; Івана 1:49; але також: 6:15.

Ісус царює над Своєю церквою й уповноважує її на служіння; Матвія 28:18; Ефесян 1:19-22.

Ісус відновлює царство Давида; Дії 15:15-17; Амоса 9:11-12.

Ісус прийде знову як переможний, вселенський Цар; 1 Коринтян 15:25.

Він має всю владу (Матвія 28:18); Він царює над невидимим, духовним Царством (Івана 18:36, 37), а згодом видимо царюватиме над усією землею: Псалом 65 (66):4; 71 (72):16-19; Ісаї 2:2; Даниїла 7:13, 14, 18, 22, 27; Євреїв 10:13; Об'явлення 15:4.

Oh, if there's only one song I can sing, When in His beauty I see the great King, This shall my song in eternity be, «Oh, what a wonder that Jesus loves me!»

О, якби була лише одна пісня, яку я міг би співати, Коли я побачу великого Царя в Його красі, Тоді нехай моєю піснею на всю вічність буде: «О, яке це диво, що Ісус любить мене!»

Інші книжки автора

Und die Toten leben doch (І все ж мертві живі), Bielefeld, 1992

Seitenwechsel – Von Adam zu Christus (Перехід на інший бік — від Адама до Христа), Bielefeld, 2011

Entrückung, Himmel, Ewigkeit – Ein neuer Blick auf alte Themen (Захоплення, небо, вічність — новий погляд на старі теми), Nürnberg, 2015

Gottes Lamm, Golgota und die Ewigkeit (Агнець Божий, Голгофа і вічність), Wuppertal, 2015

Fantastische Himmelwelt, Lehre und Leben der Himmelwelt im Epheserbrief (Дивовижний небесний світ — учення й життя небесного світу в Посланні до ефесян), Nürnberg, 2016

Gott spricht, Eine erklärende Übertragung der allgemeinen Briefe und der Offenbarung (Бог говорить — пояснювальний переказ соборних послань і Об'явлення), Sulzberg, 2017

Epheser, nacherzählt, erklärt für heute (Послання до ефесян — переказано, пояснено, для сьогодення), Sulzberg, 2018

God's good Gospel, Gottes gutes Evangelium (Добре Євангеліє Бога), Sulzberg, 2019

Markus, nacherzählt, erklärt für heute (Євангеліє від Марка — переказано, пояснено, для сьогодення), Sulzberg, 2019

Galater, nacherzählt, erklärt für heute (Послання до галатів — переказано, пояснено, для сьогодення), Sulzberg, 2020

Die Briefe des Johannes, nacherzählt, erklärt für heute (Послання Івана — переказано, пояснено, для сьогодення), Sulzberg, 2020

Frauen, vergebt uns! – Die Rolle von Frau und Mann (Жінки, простіть нам! — про роль жінки й чоловіка), Sulzberg, 2020

Frauen, vergebt uns! – Mann und Frau in Ehe und Gemeinde, Kurzversion (Жінки, простіть нам! — чоловік і жінка в шлюбі та в церкві, коротка версія), Augsburg, 2022

Інші тексти на: www.hans-joerg-ronsdorf.de

Книжки можна придбати в автора або в книгарнях, багато з них — також як електронні книжки на Amazon.

hj-ronsdorf@t-online.de або 08376 929643